

Javasoljuk a Necker kocka elvét alkalmazó olvasásmódot

<https://hu.wikipedia.org/wiki/Necker-kocka>

Ripp Zoltán - Egy szürke eminenciás színeváltozásai

http://epa.oszk.hu/01300/01326/00111/MV_EPA01326_2010_01_10.htm

A Mozgó Világ internetes változata. 2010 január. Harminchatodik évfolyam, első szám

Éppen egy esztendeje arról írtam itt a Mozgó Világ lapjain, hogy micsoda különbségek mutatkoznak a rendszerváltás pártjainak arculatán a húsz évvel ezelőtti vonásokhoz képest. Az elmúlt két évtized történelmének megíratlan fejezetét alkotják a renegátok, a nézetcserezők, a pártpolitikába beszipantott kiszolgáló értelmiségiek elfajzásának történetei. Többféleképpen tipizálhatók. Vannak az egyszerű (vagy bonyolultabb, mert sértettségtől is motivált) megélhetési átállók, ők többnyire avval hitegetik magukat, hogy nem változtak, ellenben kilépett belőlük korábbi pártjuk. Nem bonyolultabb a helyzet a státusváltókkal, akik értelmiségi mivoltukat feladva váltak hivatásos pártpolitikussá, amennyiben munkaköri kötelességük lett intellektuális képességeik blokkolása és gondolkodásuk beszűkítése a pártközpont által kijelölt irányba. Másik fajtát képeznek a kilóra megvett politológusok, nekik bizonyára megéri, hogy szakmájukból kiiratkozva és előéletüket feledve pártpropagandistává silányuljanak. Külön kasztot alkotnak a gyűlöletmunkássá átállt újságírók. Akad köztük, aki afféle pártközpontliblingként hajdan bennfentes volt bizonyos pártkörökben, majd egyszeriben az ellentétes oldalon találta meg a helyét, hogy onnan kiabáljon kígyót-békát bámulata korábbi tárgyaira. A legkülönösebb típust a „bekattantak” alkotják. Legnyilvánvalóbban a feminista jogvédőből a rasszista szélsőjobboldal ikonikus figurájává magasztosult úriasszony példázza ezt a típust – de hát ennek érdemi vizsgálata már tényleg a pszichológia (netán a pszichiátria) illetékességi körébe tartozik.

Ezúttal csak egyetlenegy „elfajzástörténet” felvázolását kísérem meg: annak bemutatását, miként vezethetett a jobboldali ideologizálás útja a liberalizmustól ahhoz a fajta antiszemita-antiglobalista összeesküvés-elméletig, amelynek alapjait még Csurka István fektette le a kilencvenes évek elején. A szóban forgó ideológus komoly elméleti tekintély a jobboldalon, márpedig politikai küzdelmekben természetes, ha az ellenlábast a leggyengébb pontján támadják, eszmei vitát ellenben nem a leggyengébb, hanem a legszínvonalasabban kifejtett nézetekkel ildomos folytatni.

Az esettanulmány apropója a Nagyvilág című folyóiratban a közelmúltban megjelent két írás Tellér Gyulától.¹ Lelki szemeimmel látni vélem, amint a nyájas olvasó e ponton gyorsan továbblapoz: **vagy mert nem tudja, és nem is érdekli, ki az ördög az a Tellér Gyula, vagy mert megelégtelte, hogy mint valami főbiás sokadszorra foglalkozom a rendszerváltás utáni politikatörténet e különös szürke eminenciásának kritikájával.** Tulajdonképpen magam sem találok semmi vonzót lehangoló nézeteinek boncolgatásában, még ha kevés hozzá hasonlóan befolyásos ideológusa van is a magyar jobboldalnak. Tellér gondolkodásának szimptomatikus „színeváltozásai” azonban politikatörténetünk egésze szempontjából tanulságosak.

De hát ki is ez a Tellér Gyula, honnan jött és mit akart? Már nem fiatal ember, a rendszerváltás idején járt ötvenes évei közepén, amely „normális” időkben a legjobb életkor vezető politikai pozíciók elnyeréséhez. Ő azonban láthatóan nem pályázott ilyesmire. Mindig afféle ideológiatermelő, stratégiamegalapozó háttérember szerepkörében igyekezett politikai befolyását érvényesíteni. 1934-ben született a fővárosban egy középiskolai tanár fiaként. A Rákosi-korszakban ez az „osztályidegen” családi háttér nem volt a legjobb indíttatás az értelmiségi karrierhez, így azután 1952-ben, amikor érettségizett, nem is jutott be az egyetemre. Pedagógiai főiskolát végzett, majd több általános iskolában tanított. Tudományos pályára 1966-ban lépett, attól kezdve a Szövetkezeti Kutató Intézetben dolgozott mint a gazdaságtörténeti és szociológiai kutatócsoport munkatársa, később vezetője. 1985-től már az intézet tudományos tanácsadója, egyúttal a Magyar Tudományos Akadémia szövetkezetelméleti albizottságának titkára. 1988 és 1990 között tagja az Országos Szövetkezeti Tanács jogi munkabizottságának. 1994-es keltezésű kandidátusi értekezése A szövetkezeti tulajdon mozgása: piacgazdaságtól piacgazdaságig címet viselte, 2001-ben a tudományok doktora fokozatot is elnyerte.² Munkahelyét, a Szövetkezeti Kutató Intézetet 1985-ig Gyenes Antal vezette, akit 1957-ben elégtelen önkritikája miatt állítottak félre a politika első vonalából, Gyenes vezetése alatt mindenesetre elég liberális légkör uralkodott az intézetben. Itt dolgozott az ellenzék legendás alakja, Donáth Ferenc, valamint a szabad demokraták későbbi politikusai közül Juhász Pál, Gaál Gyula, Laki Mihály és Magyar Bálint is. Nem lévén a figyelem középpontjában, az intézet meglehetősen szabadon végezhetett szociológiai felméréseket, és rendezhetett tudományos vitákat külső szakemberek bevonásával. Ahogyan azt Csizmadia Ervin könyvében Laki Mihály megállapítására hagyatkozva írta: „a Szövetkezeti Kutatóban egymástól merőben eltérő kulturális, gazdasági és politikai álláspontok érvényesülhettek, a reformkommunistától a népin át a nyíltan ellenzékiig.”³ **Tellér Gyula mindenesetre már 1976-ban megjelentette (Kovács János álnéven) A szabadság egy rejtett dimenziója című tanulmányát a**

párizsi Irodalmi Újság november–decemberi számában.

A rendszerváltás korszakához érkezve Tellér tudományos munkálkodása eredményei mellett már igen jelentős műfordítói életművet tudhatott maga mögött. Különleges stilisztikai képességeiről tanúságot téve nem csupán a nagy európai nyelvekből, hanem kínaiból is ragyogóan fordított prózát, verset egyaránt. Még kezdőként nem kisebb személyiség, mint Weöres Sándor ütötte a műfordítás lovagjává.⁴ 1985-ben József Attila-díjjal ismerték el kiváló irodalmi munkásságát, 2001-ben pedig a Magyar Köztársasági Érdemrend Középkeresztjével tüntették ki. 2009-ben külön kötetben is kiadták válogatott műfordításait.⁵

Fordítsuk azonban figyelmünket Tellér politikusi és ideológusi tevékenységére! Előélete alapján nem volt váratlan, hogy 1987-ben egyik aláírója volt a „százak levelének”, az utolsó jelentős akciónak Lakitelek előtt, amelyben az ellenzék két szárnya és a csoportjaikhoz nem tartozó neves értelmiségiek közösen fogalmazták meg kételyeiket a Grósz-kormány programjával kapcsolatban.⁶ A Mozgó Világ 1988. januári száma vendégszerkesztőjeként közreműködött A helyzet című összeállítás elkészítésében. 1988 májusától részt vett a Szabad Kezdeményezések Hálózata tevékenységében, majd novemberben alapító tagja lett a Szabad Demokraták Szövetségének. Az ellenzéki kerekasztal oldalán részt vett a háromoldalú nemzeti kerekasztal-tárgyalásokon, pontosabban az eredménytelenül zárult gazdasági–szociális tárgyalásokon,⁷ a földtulajdon és a szövetkezeti törvény kérdéseivel foglalkozó szakbizottság munkájában. Az 1990-es országgyűlési választásokon az SZDSZ országos listájáról szerzett mandátumot, tagja lett az új parlament gazdasági bizottságának, egyúttal a képviselőcsoport munkaügyi, szövetkezeti és szakszervezeti szóvivője, valamint gazdasági kollégiumának titkára volt. Funkciói ellenére nem gazdasági szakpolitikusként, hanem az SZDSZ radikális szárnya ideológusaként töltött be jelentős politikaformáló szerepet. Nagy visszhangot kiváltó nézeteit pártjában a tágabb vezető testület, az Országos Tanács tagjaként fejtette ki. 1994-ben élesen ellenezte, hogy a szabad demokraták koalícióra lépjenek a Magyar Szocialista Párttal.

A Horn-kormány megalakulása után Tellér el is hagyta az SZDSZ-t, a Fideszhez csatlakozott, Orbán Viktor egyik tanácsadója lett. Ettől kezdve politikai és ideológusi munkássága a jobboldal domináns erejéhez kapcsolódik. 1995-ben a Magyar Polgári Demokraták Társaságának, majd 1996-ban a Magyar Polgári Együttműködés Egyesületnek egyik alapítója és elnökségi tagja. 1996 és 1998 között az MTV Közalapítvány kuratóriumában a Fidesz delegáltja. Az Orbán-kormány alatt a Miniszterelnöki Hivatal politikai elemző főosztályának vezetője. 1999-ben kinevezik

a XX. Század Intézet tudományos igazgatójává, 2000 és 2005 között a Pázmány Péter Katolikus Egyetemen kurzusokat tart a rendszerváltozásról. 2005-től az ORTT által létrehozott Alkalmazott Kommunikációtudományi Intézetben az új médiatörvény előmunkálatait végző Törvény-előkészítő Bizottság munkatársa. A 2006-os országgyűlési választáson a Fidesz–KDNP országos listájáról szerez mandátumot, a parlament kulturális és sajtóbizottságában tevékenykedik.

Kék korszak

Tellér Gyula elméletalkotói tevékenysége ellenére nem par excellence teoretikusa volt mindenkori választott pártjának, hanem ideológusa – sajnálatosan a szó pejoratív értelmében. Fejtegetéseinek formálisan történeti-szociológiai kiindulópontjai voltak, amelyek látszólag arra szolgáltak, hogy szilárd alapot adjanak elméleti következtetéseknek, valójában azonban premisszái és azokból fakadó levezetései mindig valamifajta hatalmi-politikai érdekeket megjelenítő stratégia megideologizálásának voltak a tényezői. Műveltsége, szakmai előélete és íráskészsége révén könnyen keltett olyan benyomást, mintha kemény tényekkel és tudományos érvekkel is alátámasztaná tézisei érvényességét. Valójában szó sem volt ilyesmiről, noha kétségtelen, hogy mindig létező és kritikára érdemes jelenségekre utalva építette fel mondandóját. **Olyan jelenségekre, amelyek mögött tényleges érdekütközéseket kiváltó társadalmi feszültségek húzódtak meg.** Nem tudományos indíték, a társadalmi folyamatok jobb megértésének igénye, hanem politikai szándék kifejezése vezette elméletei megalkotásában. Mintegy axiómának tekintette premisszáit, amelyekből téziseit levezette, nemigen bíbelődött a bizonyítással. Okkal számított arra, hogy saját köreinek diskurzusában premisszái közhelyes igazságként jelennek meg.

A társadalomtudományi megalapozottság felületessége vagy inkább látszatjellege persze korántsem egyedi, inkább általános jelenség a pártok stratégiáját alátámasztó ideologizálás terén. Tellér esetében erre azért érdemes külön figyelmet fordítani, mert meggyőzőnek ható érvelése mögött kezdettől kimutatható a konspirációs teóriák megszületésének előfeltétele, az ilyesfajta konstrukciókhoz vezető elfogultság, előítéletesség mentális alapszerkezete: hajlam a részleges igazságok túláltalánosítására. Az a fajta beállítottság, amelynek eredményeként az alkotó eleve elhárít magától minden tényt és megfontolást, amely az önmaga logikájába zártan kerek és kikezddhetetlen teóriának ellentmondana. A Tellér ideológusi munkásságában megfigyelhető eltolódások, torzulások nem is érthetők meg ezeknek az elhárító

mechanizmusoknak a tudomásulvétele nélkül. S éppen az ő esetében érdemes kimutatni ezt a jelenséget, nem pedig a jobboldali agitáció eszelőseinél, akiknek intellektuális színvonala és/vagy pszichikai állapota értelmetlenné tesz minden kísérletet a racionális disputára.

Tellér koncepciójának vannak konstans elemei, mindenekelőtt a szerinte makacsul tovább élő Kádár-rendszer megítélésében, amely a rendszerváltás véghezvitelének legfőbb akadályá. 1991–

1992-ben az SZDSZ-t eluraló stratégiai vitában fejtette ki **a megalvadt struktúrák elméletét, amely szerint a mikrostruktúrákban a politikai rendszerváltás ellenére tovább él a Kádár-rendszer, felbontása pedig csak erőt alkalmazva, közvetlen beavatkozással, a régi rendszer örökségét fenntartó, a kádárizmust konzerváló levítéztelt elit tagjainak eltávolításával lehetséges.** Nem elégedhetnek meg tehát a hatalmi csúcsokon végbement váltással, helyi és munkahelyi szinten is **végre kell hajtani az eliticserét, különös tekintettel a gazdasági pozíciók újraosztására. A megalvadt struktúrák elméletének is természetesen megvan a szilárd alapja abban a jól ismert körülményben, hogy a politikai és gazdasági rendszerek átalakítása – különösen ha az nem szerves társadalmi fejlődés következménye – jelentős mértékben elválik a társadalmi változásának ütemétől, mindenekelőtt ami a habitusok, mentalitás, beállítottság változásait illeti.** Amikor a gazdasági hatalmi pozícióknak, a tulajdonviszonyoknak a politikai hatalom által irányított radikális átalakítása van napirenden, igencsak élesen vetődik fel egy liberális pártban a beavatkozás jellegének és mértékének kérdése. Különösképpen ha a külső tényezők szerepe a domináns, mint ahogy a rendszerváltás idején történt: a globális átalakulás keretei között zajló folyamatban az adósságcsapdába esett, pénzügyi és termelési szerkezeti válságban lévő, tőkehiányos gazdaságú országban a társadalmi folyamatok alakulására gyakorolt befolyásnak a politikai akaratot fölülíró erős korlátai vannak. Tellér is jól látta, hogy a polgári átalakulás szerves alapjai hiányoznak, illetve a kádárizmusban csökevényesen jöhettek létre. A vita arról folyt, hogy miként lehet úrrá lenni ezen a körülményen.⁸

A megalvadt struktúrákról 1991 elején megjelent dolgozat még nem az akkor éppen a mélypontról kikászálódni igyekvő MSZP-t támadta, hanem a kormány és az ellenzék két domináns pártját, az MDF-et és az SZDSZ-t bírálta. **Az MDF-et azért, mert felbomlasztásuk helyett különbékét kezdett kötni a megalvadt struktúrákkal, sőt tevékenységével maga is hasonló szerkezetek kialakulásának veszélyével fenyegetett, az SZDSZ-t pedig azért, mert nem képviselte radikálisan a megalvadt struktúrák felbontásának és a régi elit eltávolításának álláspontját. Márpedig – vélte Tellér – miután nincs a társadalomban egyetlen olyan dinamikus elem sem, mely a Kádár-**

rendszer itt maradt struktúráit fel tudná és fel akarná bontani, a szabad demokratáknak kellene segítenie a hiányzó középszintű társadalmi erőcsoport létrehozását, amely saját erejéből tör a piacgazdaság megteremtésére, szorgalmaznia kell, hogy felülről is erőteljesebben avatkozzanak be a folyamatokba, intézkedésekkel hozzák kedvező helyzetbe a feltörekvő új elit tagjait, korlátozva az ancien régime-ből magukat átmentőket, s emellett mozdítsák meg a hallgatag többséget a megalvadt struktúrák ellen.⁹

A korántsem tisztán liberális nézeteket valló szabad demokrata párttagság, az úgynevezett radi-szadi, valamint a helyi politikában pozíciókat szerzett és hatalmi harcokba bonyolódó középszintű politikusok számára a „tellérismus” adekvát ideológiai támaszt jelentett törekvéseikhez. A kommunisták iránti engedékenységgel aligha vádolható Kőszeg Ferenc az önvizsgálat igényével vetette fel a társadalom és a politika viszonyát, jelezve, hogy a Tellér által felvetett probléma valójában **alig leküzdhető dilemmát** jelent a liberálisoknak. Akkor nagyon is úgy látszott, hogy a jobboldali kormány olyan rendszer építésébe kezdett, amelynek a tisztán liberális elveit fenntartani kívánó SZDSZ csak ellenzéke lehet, miközben kérdéses volt, hogy működhet-e egyáltalán tisztán liberális pártként, ha a létező bázisa mást igényel. Valódi dilemma volt, hogy a rendszerváltás radikalizmusa kiterjedjen-e a politika aktív és közvetlen beavatkozására a társadalomátalakítás folyamatába, vagy a liberális elveket tartsa szem előtt.¹⁰ Kis János, az SZDSZ akkori elnöke és legtekintélyesebb teoretikusa nem Tellér diagnózisának cáfolta, hanem a javaslatait ítélte tévűtnak. **Nem a hatalomba berendezkedő elitek cseréjét,** hanem az államközpontú, beavatkozó rendszer egész működési rendjének megváltoztatását tekintette a legfontosabbnak, hiszen e nélkül a „mikrostruktúrákban” sem történik meg a szükséges változás. Társadalmilag egy fokozatosabb, de szerveesebb átalakulás segítségét vélte tehát kívánatosnak, amelynek során a demokrácia és a liberális elvek szerint kiépülő piacgazdaság kiszorítja, **illetve részben magába fogadja a régi elitet.**¹¹

Tölgyessy Péter azzal válhatott a szabad demokraták elnökévé, hogy az önironikusan „kömény mag” névvel illetett csoporttal, vagyis az egykori demokratikus ellenzék vezető alakjaival szemben őt támogatta a pártnak az az igen jelentékeny része, amelyet a radikális antikommunizmus vonzott az SZDSZ-hez, nem pedig a Kis János-féle elvi liberális koncepció. Elsősorban arra törekedett, hogy saját rétege polgárosodását, tulajdonossá válását elősegítő politika érvényesüljön.

Ésszerű és megszokott törekvés, hogy valaki egy politikai koncepció megformálásához társadalomrészeket különítsen el mint a kívánatos (jelesül a polgári) fejlődés támogatóit, illetve gátlóit, és ezekhez rendelje az érdekeiket és

nézeteiket kifejező politikai irányzatokat. Akkor visz csak félre az eljárás, ha az elkülönítés nem a valóságos társadalmi és politikai mozgások összefüggéseinek feltárásából származik, hanem az előfeltevésekhez illesztett konstrukciót teremt. Amikor Tellér Gyula a megalvadt struktúrák elméletét kiegészítve megalkotta a három rész-Magyarország teóriáját, nagyon is létező jelenségekre épített, csakhogy megmaradt a felszíni jelenségek általánosításának szintjén, nem ástott mélyebbre, hogy a rendszerváltás idején érvényesülő tényleges világfolyamatokhoz, illetve azok hazai következményeihez kapcsolva elemezze és értelmezze a magyar társadalomban zajló átalakulást. Megalapozta viszont az SZDSZ Tölgyessy Péter fémjelzte irányzatának ideológiáját, amely rövid időre felülkerekedni látszott, amíg **a korábbi vezető csoport** (kemény belső harc árán) **vissza nem szerezte a vezető pozíciókat**. Évekkel ezelőtt már a Mozgó Világban is igyekeztem bemutatni egy (felerészben) Tölgyessy Péter pályafutásáról szóló kritikus írásomban, hogy **a részmagyarságokról** szóló telléri fejtegetés – különös tekintettel a „késő kádári rész-Magyarországra” mint fő veszélyforrásra – milyen vitákat váltott ki a liberális pártban.¹²

Tellér 1992-ben, az SZDSZ-en belül döntésre érett stratégiai vitában fejtette ki a magyarországi politikai viszonyok szerkezetéről szóló elméletét.¹³ Az általa jellemzett három rész-Magyarország közül az elsőt a rendies jelzővel illette, mint amely az avított, feudális jegyeket hordozó Magyarország hagyományát folytatja. Arra a föltűnő jelenségre utalt, hogy a létezett szocializmus hiába szüntette meg e régi rend létalapját, a keresztény-nemzeti kurzus tudatformái, uralkodó attitűdje, mentalitása túlélte az elnyomatás évtizedeit, és ez a magát természetes módon a vezetésre termettnek vélő réteg újraéled, „új érdekek alapján látványosan reinkarnálódik”, elszántan törekszik a készen talált intézmények elfoglalására. A hiányzó gazdasági erőt politikai befolyással helyettesíti.

A második rész a polgári Magyarország, amely a liberális piacgazdaság és a szabadságjogok, a parlamenti demokrácia értékeit képviseli. Tellér szerint ez az értékrend is túlélte az előző rendszert, mivel a kádárizmusnak egyre inkább szüksége volt a második Magyarország teljesítményére a gazdaság működtetéséhez és a politikai hatalom stabilitásához. Így tehát korlátok közé szorítva ugyan, de e habitus újjászületésének megmaradtak az alapjai.

A „harmadik részmagyarság a kádáristává szelídült rákosista szocializmus folytatója”, állítja Tellér, majd megállapítja, hogy a szocializmust ugyan rákényszerítették a társadalomra, de fennállása évtizedei alatt a rendszer kialakította a maga integrációs mechanizmusait, szervezetét. Létrehozott egy elitet, amely politikai pozíciókból mintegy tulajdonosi, a javak feletti rendelkezési jogokat birtokolt. E

mellett léteztek a társadalom közömbösített nagy csoportjai, amelyek a rendszer alacsony gazdasági teljesítménye ellenére, a jövedelem-újraelosztás rendszere révén egzisztenciális biztonságban érezhették magukat. A régi elit a hatalmából minél többet átmentve-konvertálva igyekszik beilleszkedni az új rendszerbe, míg a harmadik részmagyarság nagy része inkább a veszteségeket érzi.

Tellér polgárosító elméletébe sehogy sem illettek bele a gazdasági rendszerváltás következményeit igazán megsínylő társadalmi rétegek, illetve csak annyiban, amennyiben „nosztalgikus” pártválasztásukkal politikai akadályt képeztek. Évtizednyi idő elteltével is nyilvánvalóvá tette felfogását arról a rétegről, amelynek tagjait Kövér László (akkor már párttársa) oly megejtő egyszerűséggel nevezte panelproliknak. A megalvadt struktúrák fenntartói közé számított a magyar társadalomnak az a része, amely „a szocialista újraelosztás kedvezményezettje s egyben a rendszerváltás vesztese volt (a hajdani szakképzetlen segéd- és betanított munkások, vattaemberek, a szocialista iparvidékek munkanélkülijei, a felszabaduló élelmiszerárak miatt nehéz helyzetbe kerülő nyugdíjasok stb.)”.¹⁴ Az igazsághoz tartozik, hogy Tellér nem volt közömbös a munkavállalók problémái iránt, érdekképviselőjük megoldására nyugatias intézményrendszer bevezetését kívánta volna, ám valójában kezdettől az volt a félelme, hogy egy baloldali konzervatív erő hatása alá kerülve retrográd szerepbe sodródjon.¹⁵

A részmagyarságok-elmélet kifejtésekor Tellér úgy vélte, hogy az MSZP csakis retrográd szerepet tölthet be, hiszen a **szocialisták igazi bázisa nem a szociáldemokrata irányba húzó értelmiség, hanem a késő kádári elit, amely azért küzd, hogy fenntartsa a kései Kádár-korszak még megmaradt szervezeteit,** védje a lebomló iparágak támogatása iránti igényeit, a jövedelem-központosítás magas szintjét és az arra épülő intézményrendszert. Az MDF-en belüli feszültséget ezzel szemben a rendies és a liberális tendenciák, illetve a hozzájuk kapcsolódó irányzatok konfliktusaként ábrázolta, mindazonáltal közös törekvésükként mutatta be, hogy a kiépülő új hatalmat az újraelosztás és a gazdaság kulcspozícióinak elfoglalásával és saját klientúrahálózat kiépítésével biztosítsák.

A választandó stratégia szempontjából Tellér fejtegetésében a döntő momentum a polgári-liberális részmagyarságon belüli alternatíva volt. Az egyik stratégia a laissez faire liberalizmus választása, amelyben a makrointegrációs piaci mechanizmusok gyors kiépítése a lényeg, nem pedig az új elit rekrutációjának direkt befolyásolása. A másik álláspont szerint viszont döntő az új polgárosodó elit összetétele, hiszen a késő kádári hatalomátmentők nem a szabadpiaci viszonyok kiépítésében, hanem öröklött előnyös pozícióik rögzítésében, a versenytársak kiszorításában, a régi

mechanizmusok és összefonódások fenntartásában érdekeltek. Az első felfogáshoz a „chartás” összefogás stratégiáját – vagyis szerinte a késő kádári elittel való kiegyezést – rendelte mint egyenes következményt, a másodikhoz a polgári átalakulás erőivel való széles összefogást. Az első stratégia bázisát a telléri elemzésben a demokratikus ellenzék köré szerveződött, döntően értelmiségi csoport alkotta, a másodikét viszont a rendszerváltás idején a helyi társadalmakban megszerveződött, a korábbi kiszolgáltatottság ellen fellázadó, korábbi uraikkal konfrontálódó és az elitváltást szorgalmazva polgárosodni kívánó réteg, amelynek a liberalizmus nem határozott világképet, eszmerendszert jelentett, hanem a kommunista rendszerrel való radikális szembenállást jelképezte.

A telléri stratégiai javaslat szociológiai megalapozásának vulgarizáló jellege már annak idején is feltűnő volt. Mink András kritikája fogalmazta meg legvilágosabban, mennyire hamisan leegyszerűsítő az a módszer, amely bizonyos általánosító jegyek alapján elkülönít nagy társadalmi osztályokat, majd ezeket egyenesen lefordítja az egyének és csoportok aktuális politikai magatartására, attitűdjeire. Mint rámutatott: „Tellér... az elején bölcsen nem társadalmi csoportokról, hanem politikai attitűdökről beszél. Később, az írás hevében viszont nem számol a következményekkel. Az elkülönített egységeket koherens politikai entitásként, szilárd viszonyítási pontokként kezeli, és a végén az **SZDSZ esetében már valóságos szociológiai elkülönülésnek is tanúi lehetünk.** (...) Tellér kategóriái önmagukban is a végtelenségig oszthatók, az átjárás egyikből a másikba szinte áttekinthetetlenül sokféle lehet, ezért hozzájuk viszonyítva reménytelen releváns politikai értékelést kialakítani.”¹⁶

Tellér Gyula későbbi munkásságának vizsgálata szempontjából éppen a vulgarizáláshoz vezető módszere a legfontosabb tényező, hiszen tisztában kellett lennie azzal, hogy a társadalmi viszonyok és a hozzájuk kapcsolt politikai irányzatok leegyszerűsítő bemutatása nem a teljes valóságot tárja fel, hanem csak azokat az (egyébiránt létező) elemeit hangsúlyozza, amelyek egy kívánatosnak ítélt politikai stratégiát támasztanak alá. Ezért aztán nem is fejthető ki belőle a pártok és társadalmi bázisaik valóságos belső ellentmondása. Ennél is nagyobb gondot okoz, hogy nincs benne a rendszerváltással megindult tényleges gazdasági átalakulás társadalmi és politikai hatása. Úgy tűnhet, mintha Magyarország a saját levében főve, a világtól elszigetelten működhetne, és a külső feltételektől függetlenül szabadon választhatna utat, nem volnának adaptációs feltételei a polgárosodás nyugatos-modernizációs útjának. Pedig a jobboldal harmadikutas indíttatású nemzeti radikálisai nem egyszerűen a rendies tendenciák tovább élését képviselték, hanem a később antiglobalistának nevezett nemzeti elzárkózás politikáját is. Így azután nem jelent meg tényleges mélységében az a probléma, hogy milyen lehetőségek és korlátok,

milyen ellentmondások determinálják a magyar politikai erők útválasztásait és tetteit.

Csakis ezeknek a meghatározó tényezőknek a mellőzésével érvényesülhetett az a fajta redukcionista felfogás, amelyet a kádárizmussal leszámoló polgárosodás hatalmi-politikai szempontja uralt. A társadalom politikai törésvonalainak tellériszt ideologikus megkonstruálása azt kívánta bizonyítani, hogy a társadalom érdektagsága és fejlődési tendenciája is a kései kádárizmussal leszámoló, „polgárosító” jobboldali többséget teszi természetessé és kívánatosá. A három rész-Magyarország teóriája az akkori politikai erőviszonyok alapján még azt feltételezte, hogy ez a „rendies” és a „késő kádári” részekkel is szembeforduló jobboldali liberális dominanciával valósítható meg, amire a két liberális párt 1993-ban megkötött szövetsége esélyt is nyitott. Csakhogy a Fidesz és az SZDSZ vezetőinek szétartó stratégiája, a két párt különböző orientációja szétzilálta a paktum alapjait, végül pedig a Fidesz összezsugorodása és az MSZP fölemelkedése új helyzetet teremtett.

Az SZDSZ irányválasztása, a „chartás” koncepció felülkerekedése, majd az MSZP-vel kötött koalíció után Tellér útja logikusan vezetett el az akkori, jobbra orientálódó Fideszhez, amelyről még úgy tűnt, azon a polgári-liberális koncepción belül marad, amelyhez a három rész-Magyarország elmélete is kapcsolódott. A koalíciókötést ellenző Tellér 1994 nyarán nagy interjúban fejtette ki véleményét a Kádár-rendszer továbbélésének veszélyéről, kárhóztatva a liberálisok szerepvállalását ebben a folyamatban. Álláspontjának lényege az volt, hogy a Kádár-rendszert meghatározó három elem mindegyike fennmarad, illetve újraéled: a korábbi struktúra és működésmódok (államközpontúság, újraelosztás stb.); a politika, amelyet ezekkel a szerkezetekkel folytatnak; továbbá az emberek, akik ezeket a struktúrákat működtetik. „Amikor emberekről beszélek, természetesen nem x vagy y személyiségéről van szó, hanem arról a sajátos tudásról, amelyik a Kádár-rendszerben a Kádár-rendszer működésmódjaival és szerkezeteivel kapcsolatban kialakult az emberek fejében, és amelyik elsősorban arra alkalmas, hogy azt a fajta politikát és azokat a szerkezeteket mozgassa. Szó van továbbá azokról az embercsoportokról, sőt mondhatni embertömegekről is, akik ehhez a politikához és ezekhez a szerkezetekhez az egzisztenciájukkal hozzájárultak...” – állította Tellér, majd rámutatott: „A rendszerváltásnak az lett volna a funkciója, hogy mindezt lebontsa, és felváltsa a piacgazdaság struktúráival, hogy egy ennek megfelelő politikát, ezen belül gazdaságpolitikát folytasson, és igyekezzen átszerelni az emberek fejében azt a fajta tudást, amelyik a Kádár-rendszer működtetésére szolgált, a piacgazdaság működtetésére szolgáló tudásra, igyekezzen megvalósítani az érdekeiket.” S természetesen úgy vélte, az SZDSZ koalíciós tetteitárs lesz egy retrográd rendszerépítésben, és az sem segít majd rajta, ha idővel kilépni kényszerül a

kormányból, hiszen ez „...tovább rontja majd a megítélését a közvéleményben, mert a súlyos nehézségek, az elháríthatatlan bajok idején kiszállni politikailag lehet okos lépés, de a presztízst semmiképpen sem növeli”.¹⁷

A későbbi fejlemények szempontjából nem fölösleges kiemelni, hogy Tellér koalícióellenes érvei kifejezetten egy liberális átalakulás várható akadályairól szóltak. **Úgy látta, az SZDSZ nem kerekedhet felül az MSZP vezetése mögött álló hatalmas érdekérvényesítő erőkön, amelyek egy liberális szempontok szerint vállalhatatlan rendszer építésében, illetve a régi konzerválásában érdekeltek.** Kénytelen volt beismerni, hogy a magyar társadalomban gyengék azok az erők, amelyek az általa feltételezett negatív folyamatokkal szembefordulnának, óriási többséget alkotnak „a konzerváló vagy a vegyes érdekű elemek”, éppen ezért állította, hogy „a változtatás erőinek” együttesen kellett volna megőrizniük a politikai centrumot, megszerezniük a kormányhatalmat és annak segítségével végrehajtani az átalakulást.¹⁸ Arra persze nem tért ki, hogy ilyen társadalmi ellenerővel szemben miként lehet az átalakításhoz szükséges politikai erőközpontot demokratikusan, a békés rendszerváltás alkotmányosságát megőrizve létrehozni és működtetni, de a **szocialista–liberális koalícióról eleve azt feltételezte, hogy nem tud úrrá lenni az ellentmondáson. Magának a koalíciónak az alapját abban vélte fölfedezni, hogy a Demokratikus Charta közvetítésével egymásra talált az „Aczél-rendszerben” szocializálódott, erős szubkulturális sajátosságokat hordozó értelmiségi csoport, amelynek egyik fele az MSZP-ben maradt, a másik fele az SZDSZ-be került,** s tovább vívhatja a maga kultúrharcát, immár a szocialisták hatalmának a bázisán. (Nagyon szőrmentén ejtett szót arról, hogy e kultúrharc kezdeményezésében és radikalizálásában mi volt a jobboldal szerepe, csupán a humán értelmiség egy részének az MDF militáns szárnyától való – nyilván eltúlzottnak ítélt – ijedelmére utalt.)

Tellérnek persze igaza volt előrejelzésében, hogy a kádárizmusban rögzült attitűdök és működésmódok közül számos tovább él, de ez aligha csodálható. A szocializmus évtizedei sem tudták semmissé tenni az előző korokban kialakult habitusokat. A Horn-kormány számos vonatkozásban igazolta Tellér aggodalmait, a lényegeset illetően azonban rácáfolt szkepszisére, amely a liberális elveket követő gazdasági rendszerváltás elmaradását prognosztizálta. Mondanom sem kell, Tellér az előbbi körülménybe kapaszkodva építgette tovább (immár a Fidesz ideológusaként) teóriáit, míg az utóbbit sem sikerként, hanem a rendszerváltás kisiklásaként értelmezte. Természetesen létező, jórészt a baloldalon és a liberálisok körében is fel- és elismert defektusokra alapozva tette mindezt, amelyek részint kényszerűen fakadtak a **félperifériás modernizáció** jellegéből, részint **elkerülhetők lettek volna átgondoltabb, előrelátóbb politikával.** Sokat segített volna ezek elkerülésére, ha esély mutatkozik a

nehéz, ám elkerülhetetlen lépésekről való konszenzusra. Ehelyett a Bokros-csomagot démonizáló és hisztérikusan támadó ellenzékkel kellett az MSZP–SZDSZ-koalíciónak szembenéznie. Ezek a támadások, amelyekhez a Fidesz is teljes mellszélességgel csatlakozott, Tellér Gyulában sem vetették fel a kérdést, hogy végül **is ki akadályozza a régi rendszer felváltását egy nyugatos modernizációval**. Nem volt rossz szava a Fideszre, amely a „rendies magyarság” eszmevilágát és politikai értékrendjét magáévá téve vált a jobboldal domináns erejévé. Korábbi megfontolásai jó részét zárójelbe kellett tennie ahhoz, hogy úgy vélhesse, ez lesz az a bizonyos politikai erőközpont, amely alkalmas a késő kádárista mentalitással megvert többségű ország polgárosítására. A Fidesz vezérkara felismerte, hogy nem a liberális eszmevilág lehet a kötőanyaga a szocialista–liberális koalíció ellenerejének, így Tellér is zökkenőmentesen végrehajtotta az új politika megideologizálásához szükséges áthangolást saját teóriájában.

1996 őszén jelent meg A polgári Magyarországért című vitairat, amelynek ideológiája Tellér Gyula munkáin alapult, és megfogalmazásában rajta kívül Elek Istvánnak jutott főszerep. A „több mint kormányváltás” stratégiájának ez az első megfogalmazása az eredeti telléri argumentációra épült, amely szerint a kádárizmus megalvadt struktúráinak a felbontása van továbbra is napirenden, e feladat végrehajtásához kell erőszakosabban beavatkozni a gazdasági és a kulturális szférába egyaránt – ahhoz képest, ahogyan az a kialakult polgári demokráciákban szokásos egy átlagos kormányváltás esetén. A „pozitív diszkrimináció” elvének meghirdetése valójában **átfogó elitváltást jelentett. Itt már nem pusztán a késő kádárista mentalitás és működésmód áthagyományozásának leállítására volt a cél, hanem a Horn-kormány időszakában a privatizációval és általában a gazdaság átalakulásával végbement változások átfogó korrekciója**. Megint csak volt alapja a kritikának, amely szerint a jövedelmeknek az üzleti szférába áramlása a külföldi befektetőket és a pénzügyi szektort kedvezményezte elsősorban, de mellőzte annak elemzését, hogy miként függött ez össze a gazdaság modernizálásával, a súlyos egyensúlyi problémák és adósságválság leküzdésének feladatával. Az volt a lényeg, hogy a középosztályosítás „osztályharcos” végrehajtásával, az eliten belüli pozíciók átrendezésével saját versenyképes klientúrát és a Fidesz iránt lojális, erős társadalmi bázist teremtsenek.

A magát még szabadelvűnek valló Fidesz új politikájának alapeszméje lett a mainstream nyugati liberalizmus elutasítása, a Nyugat által támogatott és méltányolt gazdasági stratégia éles támadása. A vitairat a „késő kádári rész-Magyarország” végleges felülkerekedésétől tartva **bírálta a privatizációt, mint amely a magát átmentő kádári elit tulajdonosi és vezető menedzseri pozíciókba kerülését eredményezte, összefonódva a hazai vállalkozókat félreszorító multinacionális tőkével**. A Horn-

kormányt úgy mutatta be, mint amely **a magukat átmentő kommunisták nagytőkésé válását és a multik érdekeit szolgálta.** Velük szemben a Fidesz egyaránt ígérte a középrétegek polgárosodását és a rendszerváltás veszteseinek érdekképviseletét.¹⁹

Új és hamarosan egyre durvábban megjelenő vonás volt a telléri érvelésben a közelmúlt történelmének értelmezése a magát az új rendszerbe átmentő „kádárista” elit diszkriminálása érdekében. Folytonosságát visszavezette a sztalinizmusig, a nemzet elárulásáig, mindenekelőtt az 1956-os forradalom leveréséig és a bosszúállásig, hogy a rendszerváltó jobboldal kizárólagos örökségként állíthassa ezzel szembe az antikommunista ellenállást, a nemzeti szabadságharcot. Az orbáni „összenövési elmélet” visszamenőleges kiteljesítéseként az MSZP és az SZDSZ sztalinista-kommunista eredete is egylényegűvé vált. Ahogy Bauer Tamás is rámutatott: „ezt a »nemzeti szabadságharcos« elemet gazdagította az 1994–1998-as ciklus politikai harcaiban a Fidesz vezette ellenzéki koalíció fellépése egyfelől az MSZP–SZDSZ-kormány szomszédügyi politikájával, az alapszerződésekkel szemben, másfelől a földtörvény módosításával szemben kezdeményezett népszavazási kampány. **Ennek – és persze a privatizációval, a külföldi tőkével szembeni, az »önök jószerivel mindent eladtak« típusú orbáni érvelésnek – alapján jut el a választások előtt Orbán ahhoz a csurkai fordulathoz, hogy keresetlen egyszerűséggel idegenszerűnek nevezze az MSZP–SZDSZ-kormányt, s rendszeresen a nemzeti érdekek feladásával vádolja.**”²⁰

Az Orbán-kormány idején Tellér nem csupán ideológusi szolgálatot teljesített. Miután Orbán Viktor 1998 novemberében a parlamentben bejelentette egy „Fehér Könyv” elkészítését a Horn-kormány bűneiről, a politikai ellenfél kriminalizálása jegyében Tellér Gyula vállalta a bűnlajstrom összeállítását, amely előbb a Magyar Nemzetben sorozatként, majd könyv alakban is megjelent.²¹ A felsorolt húsz ügyel mindenekelőtt azt kívánta bemutatni, hogy a Horn-kormány tagjai, illetve klienseik az államháztartás és a gazdaság számos pontján saját hasznukra megcsapolták a közvagyonot. Hatékonyságát jelentősen rontotta, hogy ekkoriban már a Fidesz kriminális ügyei, illetve azok eltussolási kísérletei foglalkoztatták a közvéleményt. Tellér mindenestre újra levonta a következtetést, miszerint a szocialisták és szabad demokraták sanyargató politikája csak arra szolgált, hogy uralkodásuk költségeit a gazdaság szereplőire és a lakosságra hárítsák, a Bokros-csomagnak nem volt pozitív hatása a gazdaság rendbetételére, a gazdaság teljesítménye mögött csupán a beáramló tőke és a multik külkereskedelmi többlete állt, miután a kormány kiárusította a magyar társadalom erőforrásait. A gazdasági közép kiürült, és ez a társadalmi közép kiürülésével fenyeget – vont le a következtetést, hogy nyomban a társadalom hagyományos kohéziós erőinek szándékos felbomlasztásával, a hazaszeretet, az

áldozatkészség, a lelkiismeret, a valláserkölcst elleni támadással vádolja meg a koalíciót, azon belül a nemzetellenesség fő ágenseként az SZDSZ-t.

Az 1998-as Fidesz-győzelem mögött álló sokrétű választói tábor egymástól nagyon különböző tartalmú remények fogták össze, az elszánt „polgárosítás” ellenére nem hatotta át közös eszmeiség. Tellér Gyula a Fidesz 2001-ben kiadott újabb vitairatában vállalkozott a feladatra, hogy a polarizációs politikával összetoborzott sokrétű tábor kohéziójához szükséges ideológiai téziseket megfogalmazza.²² A feladat végrehajtása természetesen teóriája újabb módosítását követelte meg.

A definiálatlan polgárkategórián felépülő koncepció a heterogén támogatók befogadására csak a homály növelésével, az egész fejtegetés szociológiai relevanciájának lenullázásával volt alkalmas. **Mivel a polgár körülhatárolatlan fogalmának meghatározása csak bajokat hozott volna a Fidesz fejére, nem volt más választás, mint a szimbolikus szférára helyezni az értelmezés hangsúlyát. Ezen a módon arra is lehetőség nyílt, hogy politikai-ideológiai szempontok szerint szelektálva kitagadják a polgárosodásból azokat a „rendszerellenséges” csoportokat, amelyekkel szociológiai ismérvek alapján aligha lehetett volna ilyen módon eljárni.**

Az igazsághoz tartozik, hogy Tellér hosszas fejtegetésbe bonyolódva megkísérelte a polgár fogalmának a fideszes politikában is hasznavehető meghatározását adni. Ennek ismertetése végképp túllépne jelen írás lehetőségein, de a szempontunkból lényeges üzenete talán összefoglalható a szerzőnek abban a megállapításában, amely szerint a polgárságba nemcsak középosztálybeli egzisztencia és elsajátított kultúra, hanem az utóbbira való törekvés révén is be lehet iratkozni: „Azokat is bizvást megilleti a »polgár« státusa, akik a peremvidékről a polgárlét centruma felé törekednek és mozognak. Aki a polgári kultúrát és morált mércéül elfogadja és igyekszik birtokolni, aki a polgári intézmények működtetésében részt vesz, akkor is polgár, ha egzisztenciája a munkássághoz kapcsolja. **A polgárságba nemcsak az egzisztencia felől, de az életmód, a politikum és a kultúra felől is van bejárat.**”²³ A polgáriság politikai kisajátítása viszont azt involválta, hogy kritériumait a Fidesz mint „A” polgári erő határozza meg saját mércéje szerint.

A 2001-es vitairatban Tellér meg is találta a megoldást: a történelem ideologikus „Fidesz-polgári” narratíváját kell csak előállítani. A történelemértelmezés birtokbavétele az uralom tartós biztosításának feltétele, beleértve a rendszerváltás és az azóta lezajlott folyamat interpretációját. Botcsinálta történészként a megfelelő konstrukció létrehozására egyetlen szempontra, a polgárosodásra redukálta vizsgálatát, ennek révén próbált arra az eredményre jutni, hogy a társadalom

érdektagsága és fejlődési tendenciája is jobboldali többséget von maga után. A konstrukció sikeréhez persze erőszakot kellett tenni a történettudomány eredményein, pártpolitikai szempontokat követve át kellett írni a múltat.

Annak idején már hosszabb cikkben bíráltam a „főutcás” vitairat történelemszemléletét,²⁴ nem ismétlem meg minden részletét, csupán a Tellér torzulástörténete szempontjából fontosabb elemeire utalok. Mindenekelőtt a módszerre, ahogyan a történeti folyamatból kiragadott részelemzésekkel operál, fel alá bóklászik korszakok között, mellőzi a történelmi körülmények vizsgálatát, ideologikus céljaihoz rendelve csoportosítja a hol teljesen, hol csak részben meghamisított tényeket. A korai tellérizmussal ellentétben a vitairat nem csupán visszalép a „rendies rész-Magyarország” kritikájától, de a Horthy-korszak keresztény-nemzeti kurzusát egyenesen pozitív polgári hagyományá avatja. A „polgári Magyarországot” azáltal tudja a keresztény-nemzeti hagyományra visszavezetve tartós többséggé stilizálni, hogy az 1945 előtti állapotok megítélését kiterjeszti 1947-ig, negligálva az 1945-ös történelmi fordulat jelentőségét, mintha a változások szerves fejlődés gyanánt hozták volna el a Horthy-korszak polgári társadalmának kiteljesítését. A keresztény-nemzeti tradíciót és a modern polgáriság képét hamis historizálással egyesíti, hogy a Fidesz-ideológia ellentmondásmentesen tekinthesse mindkettőt a maga szerves előzményének.

A „polgári Magyarország” Telléرنél nem társadalmi, hanem politikai kategória: önállóan cselekvő entitásként jelenik meg. Így képes eltekinteni a „polgári Magyarország” konkrét politikai megjelenési formáitól, így nem kell a tényleges történelem olyan „lényegtelen” tényezőivel bíbelődnie, mint a pártok és politikusok valóságos tettei. Így juthat olyan abszurd tézisekhez, hogy a „polgári Magyarország” csinálta az 1956-os forradalmat, amelynek erői között a kommunistáknak (Nagy Imrét és társait is beleértve) nem juthat hely. A polgárnak – persze a Fidesz iránti ideológiai elkötelezés megkötésével – szélesre tárt fogalma alapján a tellérizmus új változata a jobboldal törzsközönségét messze meghaladó rétegekhez kívánt eljutni, beleértve a Kádár-korszakra nem egyértelmű ellenszenvvel tekintő embereket. Itt is a módszer az érdekes: olyan történelmet konstruál, amelyben a kádárizmustól elválik annak a korszaknak minden teljesítménye. Összes pozitívuma az önmagát szabaddá tevő felelős polgár műve lesz, a politika szerepe legfeljebb annyi, hogy engedett a kényszernek. A Kádár-kori középosztályt rétegzettsége ellenére politikai értelemben egyneműsíti, polgárosodási törekvését a hatalommal szembeni kvázi ellenzéki tevékenységként értékeli. Ilyen előzmények fölfestése után szinte magától adódik, hogy a rendszerváltozás során megjelent összes baj okozójaként a hatalmát átmentő Kádár-kori elit jelenjen meg. A Kádár-kori felemás polgárosodás részesei megkapják

az elismerést azzal az érveléssel megtámogatva, hogy ők sem viszonyulhatnak pozitívan a szocialistákhoz, akik a polgárosodás akadályozóinak örökségét képviselik.

A Fidesz polarizációs törekvése megkívánta a Tellér-féle „három rész-Magyarország” elméletének módosítását. Az alaposan újraértelmezett triász elemei: a polgári Magyarország, a szocializmus és a Harmadikok. Utóbbiakat, akiket a rendszerváltás idején a szabad demokraták képviseltek, azért kaptak ilyen ideológiailag közömbös nevet, mert Tellér szerint eszméiket mindig hatalmi szempontokat követve váltogatták – a polgári radikalizmustól, a leninizmuson, sztalinizmuson és trockizmuson át a neoliberalizmusig és a globalizmusig. Valójában a vitairat historikus fölvezetése, az utóbbi évtizedek politikatörténetének a három rész-Magyarország küzdelmeként való értelmezése nem is szolgált egyebet, mint hogy az új törésvonal-koncepciót megalapozza.

A vitairat az 1990 utáni első két ciklust a „polgári Magyarország” dezintegrációjaként mutatta be, amely a belső konfliktusok nyomán következett be, de a jobboldali kormányt nyomban föl is mentette, jórészt beépített ügynökök tevékenységére visszavezetve a kudarcot. Legfeljebb annyit vetett az MDF és a tradicionális polgári pártok szemére, hogy eleinte túlságosan erősen kötődtek a múlthoz, kevésbé koncentráltak „az adott helyzet igényeire és parancsaira”, de végső soron ezt a hibát is a szocializmus számlájára írta, amiért nagy pusztítást hajtottak végre a polgári Magyarország elitjében. Elismerő szót nem kaphatott a Horn-kormány, stabilizációs és modernizációs erőfeszítései nemcsak fölöslegesnek, hanem kifejezetten kártékonyak, társadalomellenesnek is minősültek. Legrosszabbul az „éppen monetarista Harmadikok” meghatározású SZDSZ járt. A liberálisokat azzal vádolta a vitairat, hogy elsőrendű törekvésük volt „a talpra álló polgári Magyarország csoportjai tulajdonszerzésének akadályozása”, valamint a nemzet „mint társadalomszervezési elv és sajátos társadalmi entitás” megszüntetése. A szocialista és liberális oldal politikája tehát a polgárosodást akadályozó, a szerves nemzeti társadalomfejlődést gátló tényezőként jelent meg, szemben a másik, a polgári Magyarországot képviselő Fidesszel, amely immár tudatosan teljesíti be a nemzet két évszázados nagy céljait.

Annak idején azt hittem, hogy Tellér munkásságában e sületlenségeket halmozó vitairat a végállomás, olyan mélypont, ahonnan tovább már nincs hová süllyedni. Tévedtem.

Elbarnulás

Az Orbán-kormány bukását követő évek a pártszolgálatos jobboldali értelmiségnek abban a körében, amelyhez Tellér is csatlakozott, a szélsőjobboldalhoz vezető konspirációs teóriák megalkotásának időszaka lett. Az antiglobalista irányzatok

radikalizálódása persze nem egyedi jelenség, olyannyira nem, hogy a baloldalon is megjelentek hasonló, a jelenségek kritikája szintjén látszólag szinte azonos gondolatok, amelyek rámutattak a globális kapitalizmus kibontakozásának negatív következményeire, és e folyamat adekvát irányzatát, a neoliberais doktrínát támadták. Az antiglobalizmus egyik fő alakja **Bogár László**, az Orbán-kormány idején a Miniszterelnöki Hivatal politikai államtitkára, Tellér tanácsadó társa lett, aki a globalizációt civilizációs zsákutcának tekintve nemzeti védelmet jelentő ellenhatalom kiépítését javasolta – szemben a globalizációkritikus radikális baloldal képviselőivel, akik szerint nemzeti keretek között érdemben nem lehet az érvényesülő globalizációs folyamat negatív következményeivel szembeállni és alternatív fejlődési trendnek utat nyitni.²⁴ Ha a nacionalista globalizációkritikusoknak van igazuk, és nagyon is létezik nemzeti alternatíva, csak éppen nem tud érvényre jutni, akkor a kudarc okát meg lehet találni valamely titokzatos, vagy nem is oly titokzatos **globális erőknél, amelyeknek a nemzetek alávetése az eszköze világhatalmi céljaik eléréséhez**. Ebből az egyszerű premisszából egyenes az út a maga zárt logikájában kikezdehetetlen összeesküvés-elmélethez.

Bogár antiglobalista munkásságának futólagos ismertetése is meghaladja ennek a cikknek a lehetőségeit, mégis meg kell említenem, mert jól fölismerhető egymásra hatásuk Tellér Gyulával. Bogár László 2003-ban megjelent könyvében²⁶ saját koncepciójához igazodva alakította át a telléri felosztást, amikor arról írt, hogy már a nyolcvanas években több társadalomrész állt szemben egymással: a népi-nemzeti paraszttársadalom, amelynek mintegy virtuális vezetőjeként bukkant fel Pozsgay Imre; az 1945 előtt domináns keresztény-nemzeti középosztálynak, az „úri-nemzeti társadalomnak” az a része, amely a kádárista rendszerben is lehetőséget kapott a beilleszkedésre; valamint a „polgári államtársadalom”, amelynek képviseletét a liberális értelmiség biztosította. A triászban ugyan kimaradni látszott a hatalmi elit, **de valójában ők minősültek a rendszerváltásnak nevezett összeesküvés igazi ágenseinek: idejében rájöttek, hogy a keleti uralom ideje lejárában van, ezért át kell állniuk a Nyugat kiszolgálására**. E felismerés vezette őket arra, hogy önmaguk átmentése érdekében a rendszerváltás során látszólag az úri-nemzeti és a polgári társadalomrészeknek adják át a hatalmat, valójában azonban a Nyugat globalizációs erőinek játszották át. A rendszerváltástól kezdve azután a globalizált tőkét kiszolgáló komprádorburzsoázia, a polgári középosztály és a rendszerváltás vesztesei, a leszakadó társadalmi csoportok hármának küzdelme determinálta a politikai viszonyokat. **A komprádorburzsoázia politikai képviselői természetesen a liberálisok lettek, nemcsak az SZDSZ, hanem Orbán Viktor nagy nemzeti-polgári fordulata előtt a Fidesz is. Olyannyira, hogy Bogár fejtegetéseiben Orbán és a Fidesz egyenesen a világhatalomra törekvő globalizátorok eredeti kiszemeltje volt a teljes hatalomátvétel**

és a nemzet teljes alávetésének végrehajtására.

Igazán szórakoztató volna, csak éppen messze vezetne annak bemutatása, hogyan bontakozik ki Bogárnál a hajánál fogva előrangotott előfeltevésekből, valamint a felvilágosodás nyomán kialakuló modernitás minden pozitívumát tagadó, szélsőségesen konzervatív ideológiából egy harmadikutas-antikapitalista polgárosodás radikális nacionalista koncepciója. Több haszonnal kecsegtet összeesküvés-elmélete felvillantása, mert valósággal „ideáltípusa” a jobboldalon dúsan tenyésző hasonló konstrukcióknak, amelyek figyelembevétel nélkülözhetetlen Tellér mai nézeteinek vizsgálatához.

A konspirációs teóriák találékony alkotója is azt írja le, a maga módján, ami történik a világban, csak hogy nála nem érvényes a „nem tudják, de teszik” elve. Bármilyen történik, azt mindig szándékosan, jó előre átgondolva csinálja valaki: valamely hatalom, társadalmi entitás, érdekcsoport, istenharagja – nyilvánvalóan az, akinek végül haszna származik belőle. Semmi sem véletlen, mindennek megvan az oka, ami egyúttal egy jól kifundált tervnek is a része. **Természetesen az angolszász kapitalizmus maga a sátáni terv kifundálója és végrehajtója. Az imperialisták a világot csaknem elnyelő gyarmatbirodalom kialakítása során Európa keleti felét már nem tudták közvetlenül a hatalmuk alá vonni, ezért az angolszász gazdasági hatalom ellen támadó hitleri Németország leverése után az általuk életre keltett (sic!) Szovjetunió fennhatósága alá helyezték a térséget, hogy a Kreml durva elnyomó uralma készítse elő számukra a terepet, bomlassza fel ezeknek az országoknak az egészséges népi-nemzeti társadalmát. A szocializmus nem alternatívája volt a tőkés rendnek, hanem csak egy variánsa, amelyet valójában „rejtett globális hatalmak” hoztak létre. Később az adósságcsapdába ejtett országok rendszerváltása útján indulhatott meg a hatalom közvetlen átvétele, és a rendszerváltás nem is egyéb, mint a kommunista diktatúrákban szándékosan szétbomlasztott társadalmaknak a világhatalmat gyakorló globalizátor hatalmak fennhatósága alá kényszerítése.**

Bogár fejtegetése azon a ponton válik követhetlenné a jobboldal valóban polgári része számára, amikor a rendszerváltás lakiteleki népnemzeti radikálisainak apológiájába torkollik, abban látva az eltévelyedést, hogy kútba esett Pozsgay és az eredeti Csurka-féle nemzeti radikális MDF tervezett szövetsége, vagy amikor Orbánnak is a hajdani állampártba zárt „népnemzeti többség” saját táborával való egyesítését ajánlja. A „társadalomrészec” harcainak képében az eltérések ellenére nem nehéz fölfedezni a telléri hatást. Most már csak az a kérdés, hogy volt-e visszahatása Tellérről a jobboldalon burjánzó összeesküvés-elméleti fejtegetéseknek, amelyek ősmódelje Csurka István hírhedt pamfletje a „Néhány gondolat...” volt még

1992 augusztusában.²⁷

Tellér érezhetően nem akarta mindenben követni Bogárt a politikai tébolynak ebbe az útvesztőjébe. Inkább történetfilozófiai jellegűvé avatta és jövődő munkálatok hipotetikus kiindulópontjává minősítette az inkonzisztens esszéfüzért, hogy ne kelljen abszurd állításaival igazán szembenéznie. Döntőnek nevezte viszont, hogy a szerző felismerte a „létpusztító tőkeviszonyon alapuló győztes nyugati civilizáció zsákutcás jellegét”, valamint „a kelet-európai országok rendszerváltozását mint a világhatalmaktól való függés cseréjét”. Nem áallta kijelenteni: „most ez az ideológia segít bennünket a világban való eligazodásban”.²⁸

Nem kellett azonban sok idő ahhoz, hogy nála is megjelenjenek a rendszerváltás értelmezésében az összeesküvés-elmélet elemei. „Forgatókönyvnek” nevezi a konspirációt, amelyet ugyan nem bizonyít, de részletesen leír. A kelet-európai rendszerváltások megtervezője, fő mozgatója a Befektető – kiléte vagy mibenléte egyelőre nem tisztázott, de sejthető, a szerző mindenestre jelzi, hogy későbbi tanulmány tárgya lehet. Tevékenysége annál világosabb: angol és amerikai egyetemeken vagy éppen a CEU-n kiképezi a tervei végrehajtására szolgáló fiatalokat, felvásárolja a befolyásos lapokat és a liberális eszméket terjeszteni hajlandó újságírókat, a kései szocializmus elitje elleni indulatokat a neoliberais doktrína szerint formálja-formáltatja meg, majd miután kiválasztottjai bemasíroznak a szabadon választott parlamentbe, igyekeznek elérni, hogy ők, a Nyugaton kiképzettek kerüljenek a legfőbb irányító pozícióba, akik véghezviszik a deregulációt, az államtalanítást, a nemzeti tőke leértékelését, a privatizációt. „S amikor már kész a terep, megjelenik a Befektető, és ezerszeres, tízezerszeres haszonnal letarolja a hajdani »össznépi« tulajdont. Felvásárolja a vállalatokat, a piacokat, az erőforrásokat, lesöpri a riválisokat, és betelepszik a helyükre. Ha pedig a gazdaság a halálbiztos neoliberalis csodaszerek ellenére is bukdácsol, mindent az elődökre lehet fogni.” Tellér szerint a magyar rendszerváltás is ennek a forgatókönyvnek a megvalósításaként folyt, csak a politika felszínén zajló harcok elfedték a történések valódi természetét. Ebben a megközelítésben nagy átverés, porhintés csak mindaz a nekikeseredett politikai küzdelem, amely a rendszerváltás során és azt követően áthatotta a közéletet.

A helyzet súlyos, de nem teljesen reménytelen, állítja Tellér: „...az orosz, a balti, a lengyel, a kínai példa mutatja: a Befektető korlátlan uralmával és társadalomalakító hatásával szemben elvileg lehetséges a megtámadott társadalmak önvédelme, s ezáltal nemzeti érdekü integrálódásuk a világfolyamatokba. A mi második menetünk azonban már nehezebb kérdés. A Befektető érdekei szerinti folyamatok túlon túl

előrehaladtak a maguk medrében. S vélhető: a totális nyomulással szemben csakis a szervezett, totális ellenállás és ellennyomulás s mögötte a tudatosan kidolgozott és megfogalmazott szellemi alternatíva jelenthet megoldást.”²⁹

Hosszú évek munkálkodásának eredményeit foglalta össze Tellér Gyula vitaindító előadása a 2009. március 25-én a „Rendszer-e a rendszerváltás?” címmel megrendezett konferencián – ennek szövege jelent meg a Nagyvilág novemberi számában, amint azt a bevezetőben jeleztem. Tellér ebben a rendszerkritikájának fő elemeit kifejtő és nézeteit szisztematizáló dolgozatában „kifinomultabb” (vagy **fineszesebb**) módon jelenik meg a rendszerváltás mint külső hatalmak által írt forgatókönyv megvalósításának képe. Nem nyíltan, csak a közbeszédre utalva minősíti kvázievidenciává a forgatókönyv létét. A kifejtésben nem ez a kiindulópont, de mire odaérkezünk az olvasásban, **már nagy dózisban megkaptuk a „váltott rendszer” bírálatra szoruló tényeinek és tényszerűségeinek logikus rendbe csoportosítva kifejtett értelmezéseit. Ezek szolgálnak premisszaként arra, hogy hitelesítsék következtetéseit.**

A kiindulópont ugyanaz, mint korábban: társadalomrészek harca. A rendszerváltás Tellér újabb értelmezésében valójában egy hosszú, egyelőre beláthatatlan kimenetelű harc, amelyben két erő csap össze. Egyik oldalon a szocializmus uralmi struktúráit és hatalmi pozícióit az új rendben is biztosítani kívánó késő kádári uralkodó osztály, a másikon „a rendszerváltást ha nem is kikényszerítő, de legalább lejátszó, polgári aspirációinak politikai teret nyitni kívánó erőcsoport”. Nyilvánvaló, hogy ez utóbbi törekvése akceptálható, mivel „a gazdasági és társadalmi közép megerősítésével, a polgári politikai és társadalmi bázis létrehozásával s a gazdaság fellendítésével kívánja az ország és saját hosszú távú hatalmi stabilizálódását elérni”. **Tellér részelemeiben gyakorta helytálló rendszerkritikai fejtegetéseinek tudományosan szikár és az elfogulatlanság benyomását keltő stílusa megalapozza, hogy az olvasó szomorúan bölintson az általa is tapasztalt circulus vitiosus képére, amely az elemzésből kibontakozik. Két vonatkozásban is megmutatkozik az ördögi kör. Az egyik az elkeseredett politikai harcok kilátástalansága. Mindkét szemben álló erő számára sorsdöntő, hogy bármi áron megszerezze a hatalmat, mert ha a másik kezébe kerül, annak társadalomátalakítási koncepciója jut érvényre, és a vesztes pusztasága is veszélybe kerül. Ezért az irreális ígéretek versenye kikerülhetetlen, ám a mindenkori kormánybukás már a programígéretbe bele van kódolva, jószerivel függetlenül a kormányzati teljesítménytől. Az ördögi kör másik vonatkozása a külső tőkebevonástól való függés, amelyet a hatalomért folyó harc tovább gerjeszt, hiszen az igényekhez képest a rendelkezésre álló források szűkösek, csak kívülről biztosíthatók. A külső forrásbevonás kényszere öngerjesztő folyamattá válik, végső**

következménye pedig a tőkekiáramlás. „Ezzel a végső soron a gátlástalan politikai küzdelem által létrehozott s a gazdaság és a társadalom tényleges szükségleteitől elszakadt folyamatos tőkekiáramlás s ennek fedezésére a folyamatos külsőtőkebevonás a rendszerváltás rendszerének integráns részévé, úgyszólván alkatrészévé vált.”³⁰

Úgy tűnhet, a rendszer kialakulásának képét megfestve Tellér ezúttal nem követi az összeesküvés-elmélet klasszikus módszerét, hiszen a külső hatalmaktól való függés erősödése a kifejtés logikájában nem egy jól kifundált terv részeként jelenik meg. Amikor arról ír, hogy Izrael (minden negatív felsorolásban konzekvensen az élen említve), az Egyesült Államok, az Európai Unió, Oroszország, „**a szimbolikus Befektető**” és annak nemzetközi szervezetei (WB, IMF, WTO stb.) a hazai politikai csoportok versengése nyomán jutnak uralkodó pozícióba, vélhetnénk, hogy a haszonelven épülő tőkés világ milliószor bemutatott természetének következményeivel szembesülünk. Csakhogy amit ennek kapcsán zárójelben – egy huszonegy soros mondatban, abból is nyolcat Izraelnek szentelve – összehord arról, hogy miként valósul meg a függés, nos abban már a konspirációs teóriák paranoiás jelenségei rémlenek fel. Az Izraeltől való függés létrehozásán fáradozó csoportok ténykedésétől Laborc Sándor titkosszolgálati vezetővé való kinevezésén át a „Hankook-félék idecsábításáig” terjed az abszurd bűnlajstrom. Külön hangsúlyt kapnak az agymosás jelenségei, vagyis „bizonyos mentális struktúrák és az ezeket létrehozó és terjesztő intézmények”. A szerző itt megint csak **jogosan mutat rá számos borzalmas jelenségre a médiavilágban**, de aztán oda lyukad ki, hogy ezek következtében jutott szegény jó Csurka István méltatlan helyzetbe a 2001. szeptemberi toronymerénylet kapcsán tett „**méltányolható nyilatkozata**” (sic!) után.

Ezek után már nem is csodálható, hogy a dolgozat itt átvált a fentebb idézett 2005-ös cikk alap gondolatára, és számos tézisét szinte szó szerint megismétli. Eszerint már az adósságcsapda kialakulásában felbukkant egy később fontos szerepet játszó ágens, „**a szimbolikus Befektető**”, aki/amely azért szimbolikus, mert személyében nehezen meghatározható, hatása azonban nagyon is valóságos. **Évszázados (vagy évezredes?** – teszi fel valamiért a költői kérdést a szerző) tapasztalata, **kidolgozott technikája van a pénzhasznosítás dolgaiban**, amely révén kiszipolyozhatja a jobb sorsra érdemes népeket. A rendszerváltás rendszere működésének végső értelme csupán annyi, hogy a Befektető pénznyelő automatájaként működjön, biztosítsa a folyamatos erőforrás-kiáramoltatást. A politikai erők egymás ellen folytatott kényszerű és abbahagyhatatlan harca pedig csak arra jó, hogy az energiákat erre irányítva a szereplőket is szembefordítsa saját rendszerváltó céljaikkal. A helyzet azért nem reménytelen, hiszen a rendszerváltás rendszere az összeomlás felé halad, e gyors

hanyatlási periódus kellős közepén vagyunk, s hogy miként kell a rendszert felbontani, alkatrészeit másra cserélni, az már politikai programírás kérdése. Az alkotmányt és a hozzá kapcsolódó egész jogrendet „a neoliberális rendszergép alkatrészéből végre a nemzeti érdek védelmezőjévé és a társadalomműködés fő szervezőjévé lehet változtatni”.³¹ Aligha kétséges, hogy Tellér szerint kire vár a nemes feladat a kártékony pártharcok beszüntetésére és a rendszer átalakításának véghezvitelére.

Ezen a ponton be is lehetne fejezni Tellér teoretikus pályaképének felvázolását, ha nem volna az a másik iromány, amelyben továbblép: csurkai mélységekbe hatoló antiszemita torzképet fest egykori pártjáról, az SZDSZ-ről.³² A liberális párt történetének kritikus áttekintése nagyon is helyénvaló, hiszen alapos magyarázatot kíván, hogy az egykor oly magabiztos és sikeres rendszerváltó párt hibát hibára halmozva miként sodródott a megszűnés küszöbére. A szerző pamfletjéből azonban az új rendszerváltást követelő radikális jobboldal összeesküvés-elméleteihez illeszkedve, azok egyik jellegzetes toposzának megfelelően **egy nemzetellenes zsidó ügynökpárt története bontakozik ki, amelynek megszűnése üdvös és elkerülhetetlen fejlemény**. Minden eddiginél részletesebben fejti ki, hogy a korábban **Harmadikok néven említett csoportosulás hogyan válik idegen erők, a globalizátor Befektető pártpolitikai ágensévé**. Teljesen mindegy, hogy Tellér Gyula ezzel a fejtegetésével saját lelki szükségleteit elégíti ki, vagy egyszerűen téved, vagy fideszes pártszolgálatosként „úgy maradt”, netán ki akarja elégíteni az erősödő és egyre nyíltabban rasszista szélsőjobb ideológiai szükségleteit – lett légyen bármi a szándéka is, ez utóbbit teszi.

Fejtegetése nem csupán részleteiben, hanem egészében, teljes konstrukciójában hamis. Oly mértékben abszurd, hogy ennek jelzésére elegendő néhány kirívó elemének felmutatása. Lássuk hát, miket művel Tellér! Ábrázolásában a szocializmus korszakának minden reformtörekvése vacak hatalmi harcnak számít. Ahogy Nagy Imrét és kivégzett-börtönviselt társait sem mentik meg tetteik a szánalmas puccsista minősítés alól, a hatvanas évek reformerei is megkapják a magukét. Szerzőnk valamilyen forrásból biztosan tudja, talán paranormális képességek birtokában, hogy mi járt a reformerek fejében: csakis a hatalmat akarták maguknak megkaparintani, azért akarták módosítani a rendszert, hogy irányításuk alá vehessék és ők működtessék. Sajnos homályban hagyja, hogy a korszak politikusai a reformokon kívül mi egyebet tehettek volna az általa is rendre „jaltaiként” elmarasztalt nagyhatalmi alkuk világrendszerében. Talán magasabb rendűnek véli az alámerülve kibekelőket, netán a szövetkezeti kutatóban dekkolókat erkölcsiségét, és tetteiket is hasznosabbnak ítéli az ország számára – feltéve, hogy nem játszottak állellenzéket a kádárizmus indirekt legitimálása érdekében. Nem tudni, de **az biztos, hogy a hatalommániás reformerek egy követ fűjtak a többségükben ugyancsak zsidó**

(urbánus) ellenzéki csoporttal. Nyilván genetikai meghatározottságról van szó, ha a szerző a származástani tényezőnek ily kiemelt jelentőséget tulajdonít. Nem kevesebbről van szó, mint hogy Tellér átveszi és alkalmazza az 1990-es kampány akkor még gyalázatosnak számító, de már régen ingerküszöb alatti megnyilvánulásának, Grezsa Ferenc Apák és fiúk című alantas írásának érvelését. Sejtetni engedni, hogy Csurka István annak idején nem légből kapott értesülés alapján értekezett arról a külső irányító erőről, amelyet azután a Tel Aviv–New York-tengely fogalom megalkotása jelzett, de a bizonyítékok és források közreadása híján lebegtetni, megválaszolatlanul hagyja a fölöttébb kérdést. Persze a beavatott olvasó azért tudja, amit ilyenkor tudni kell... Annál is inkább, mert Csurka neve nem véletlenül bukkan elő, szellemisége belengi a dolgot. Csak a vak nem látja, hogy amit Tellér művel, az egyenes folytatása Csurka eredeti összeesküvés-elméletének. Annak is Aczél György volt a kulcsfigurája, az „ávós vérvonal” folytatója, aki az újkori magyar történelem legravaszabbul és legalaposabban összeszerkesztett politikai, kulturális, gazdasági és pénzügyi hálózatát építette ki, amelybe természetesen éppúgy beleértendő volt a titkosszolgálat, mint a szamizdatban demokratikus ellenzék szimuláló, a rendszerváltás idején az SZDSZ-t létrehozó csoport. Tellér szóbeli közlésekből „úgy tudja”, hogy a későbbi SZDSZ-t létrehozó ellenzék együttműködött a pártközponttal és a titkosszolgálattal, s természetesen Aczél volt a felső kapcsolat. Jellemző a dolgozat színvonalára a sok-sok hasonló sejtető közül az a mondat, amely fölteszi a kérdést: „vajon milyen iratokat keresett és talált Kuncze belügyminisztersége idején a belügyi irattárat végigrovincsoló Kenedi-bizottság?”³³ Rendszeres újságolvasó ember nem írta le ilyen tájékozatlanságról árulkodó kérdést, hacsak nem az alattomos rágalmozás a célja.

A valóságtól való tárgyi eltévelyedéseknél mindazonáltal árulkodóbbak az események értelmezései. Csak egyetlen jellemző példát hozok a tárgyalásos rendszerváltás idejéből: Tellér különös megértéssel szól Pozsgay Imre és a lakitelekiek közötti intim politikai kapcsolatáról és az ennek nyomán érlelődő MSZ(M)P–MDF-együttműködésről, miközben szidalmazza a hatalomátmentés e közvetlen formáját megakadályozó SZDSZ-t. Mint rendesen „szóbeszédre” utalva írja, hogy a Kis János–Aczél György együttműködés következtében megkezdődött a népi vonal ellehetetlenítése és kiszorítása. Valóban: a kiszorítás odáig fajult, hogy az MSZMP–MSZP köztársaságielnök-jelöltje mindvégig Pozsgay volt, az MDF vezérkara a fogát szívtva, amikor kényszeredetten saját jelöltet kellett állítania, végül a népszavazás bojkottjára való felhívással igyekezett elhárítani az akadályokat a készülöben lévő „népnemzeti” koalíció elől. Íme az elfogulatlanul antikommunista elemző: nála az állampárt népnemzeti szárnyával való együttműködés természetes és kritikára nem szoruló törekvés. Tellér az MDF-et lazán „a társadalom

képviselőjének” minősíti, s ebbéli mivoltában helyesli, hogy megakadályozta a szabad demokraták „lassított puccs” formájában tervezett hatalomátvételét. A történet feldolgozása ezen a színvonalon folytatódik. A liberális felfogás paródiáját adja elő a valóságosként. Különös gyöngyszemei az iratnak az SZDSZ bukását magyarázó olyasfajta metaforák, mint hogy „a placebo megint észbe kapott” (az egykori radi-szadit nevezi így egy váratlan ötlettől áthatva), vagy hogy a magyar társadalomnak elege van „**a frankfurti Prokrusztesz-ágyból**” – vagyis a frankfurti iskola eszméiből, amelyeket az SZDSZ programjának takaros szellemi csokraként indoklás nélkül összehoz Popper és Rawls, valamint az azoktól igencsak távol eső Friedman és Hayek nézeteivel. A magyarázatot nem tartja szükségesnek.

Tellér részint azzal vádolja az SZDSZ-t, hogy a döntő kérdésekben idegen érdekeket szolgálva eldöntötte az ország sorsát, részint azzal, hogy a valóságos társadalmi problémákkal nem foglalkozott, **csak a magyar valóság legfontosabb kérdéseitől távoli, jelentéktelen vagy éppen kártékony liberális mániáival**. A mélypont a dolgozat végkifejlete, amikor „egyesek” állítólagos véleményére hivatkozva felsorolja a nemzetellenességet alátámasztó teljes példatárat, amellyel a szélsőjobb érvrendszerében találkozhattunk az elmúlt években. Persze homályban hagyja, hogy honnan veszi idézeteit, a – vélhetően az eredeti értelméből még ki is forgatott – cáfolatra sem méltó tézisek eszement állításait. Így például azt sem tudjuk meg, kik vélik úgy: **„Hogy van Magyarországon egy genetikailag elkülönülő csoport, amelynek tagjai átlagban magasabb intelligenciahányadossal rendelkeznek, mint a többiek. Hogy méltányos, ha ezek az emberek vezetik a társadalmat.”**³⁴ És így tovább.

Tellér Gyula láthatóan kényelmesen berendezkedett új szellemi otthonában, magára zárta a jobboldal barnára festett „komfortos tébolydájának” ajtaját.³⁵ Remélhetőleg nem dobta ki a kulcsot.

Jegyzetek

1 A Nagyvilág 2009. szeptemberi, ill. novemberi számaiban.

2 Tellér Gyula további fontos szociológia munkái a nyolcvanas évek végéig: Kisipari szövetkezetkonceptió és szövetkezetpolitika Magyarországon 1945–1970 (1971); A magyar kisipari szövetkezetek története 1945–1962 (1973); Utak és tévutak az ipari szövetkezetek életében: működés, fejlesztés, beruházás: esettanulmányok I. (1986).

3 Csizmadia Ervin: A demokratikus ellenzék (1966–1988). Monográfia. Budapest,

1995, T-Twins Kiadó, 169.

4 Magyarul tudni a legfontosabb. Lukács Laura beszélgetése a műfordításról Tellér Gyulával. Nagyvilág, 2009. 2. sz., 156–163.

5 Tellér Gyula: A kockadobó. Előszó: Kulin Ferenc. Budapest, 2009, Kairosz, 462.

6 Csizmadia: i. m. 43–409.

7 Bővebben erről: Ripp Zoltán: Rendszerváltás Magyarországon (1987–1990). Budapest, 2006, Napvilág Kiadó, 467–470.

8 Az SZDSZ-en belüli hosszú stratégiai vitáról részletesen lásd Ripp Zoltán: Szabad demokraták. Történeti vázlat a Szabad Demokraták Szövetségének politikájáról (1988–1994). Budapest, 1995, Napvilág Kiadó.

9 Tellér Gyula: Az elit nem vész el, csak... Beszélő, 1991. február 2., 4–6. Lásd még a Tellér Gyulával később készült interjú: Vannak kiutak? Beszélő, 1991. november 9., 37–38. Lásd ehhez: Révész Sándor: 1991. Beszélő, 2000. 2. sz., 67.

10 Kőszeg Ferenc: Szabad ötletek kettő plusz egy ülésben a szabad demokratákról és más pártokról. 1–3. rész. Beszélő, 1991. január 5., 12., 19.

11 Kis János: Az elit megmaradásának elvéről. Beszélő, 1991. február 9., 4–5.

12 Ripp Zoltán: Renitensek a listán. Mozgó Világ, 2002/3, 68–70.

13 Tellér Gyula: Döntés előtt (Politikai vitairat). Sokszorosítás, 1992. október.

14 Tellér Gyula: Az MSZP mint bukott vállalkozás I. Magyar Nemzet, 2002. április 4.

15 Tellér Gyula: A magyar munkaintézmények megújítása. Konceptió. Beszélő, 1992. szeptember 21., 22–28.

16 Mink András: Pártok és erőterek. Beszélő, 1992. december 12.

17 F. Havas Gábor–Kőszeg Ferenc: Új reformkor vagy új Kádár-korszak. Beszélgetés Tellér Gyulával. Beszélő, 1994. június 23., 8–11.

18 Uo.

19 A Fidesz koncepciójának alakulásáról részletesebben lásd Ripp Zoltán: *Eltékozolt esélyek? A rendszerváltás értelme és értelmezései*. Budapest, 2009, Napvilág Kiadó, 158–173.

20 Bauer Tamás: *Fidesz-világ Magyarországon. A Fidesz lelke*. Magyar Hírlap, 1999. január 30.

21 **Tellér Gyula: *Hatalomgyakorlás az MSZP–SZDSZ-koalíció idején*. Budapest, 1999, Kairosz, 104.**

22 A történelem főutcáján c. 2001-ben kiadott vitairat elvi bevezetőjének szerzője Tellér Gyula, aki később ugyanezen a címen adta ki munkáinak kétkötetes gyűjteményét is (Tellér Gyula: *A történelem főutcáján. Cikkek, esszék, elemzések I—II*. Budapest, 2005, Kairosz, 272, 279.), jóllehet Orbán Viktor ugyanezen a címen már 2003-ban megjelentette beszédeinek gyűjteményét a Magyar Egyetemi Kiadó gondozásában.

23 Tellér Gyula: *A polgárlét tartalma és jellegzetessége*.

24 Ripp Zoltán: *A Fidesz-ideológia és a történelem*. *Esély*, 2001. 4. sz. 3–13. (Némileg rövidebb változata megjelent a *Népszabadság* 2001. június 26-i számában *Zsákutcás történelemkép* címmel.)

25 **Lásd ehhez Andor László kritikáját Szalai Erzsébet *Oroszlánok és globalizáció, valamint Tellér Gyula *Hatalomgyakorlás az MSZP–SZDSZ-koalíció idején* c. könyveiről*. Andor László: *A ketrec szociológiája*. *Eszmélet*, 45. sz.**

26 Bogár László: *Magyarország és a globalizáció*. Budapest, 2003, Osiris, 447.

27 **Csurka István: *Néhány gondolat a rendszerváltozás két esztendeje és az MDF új programja kapcsán*. *Magyar Fórum*, 1992. augusztus 20. – Csurka írásáról és annak modelljellegéről lásd a már idézett *Eltékozolt esélyek?* c. könyvben foglaltakat.**

28 Tellér Gyula: *A globalizáció történetfilozófiája*. *Heti Válasz*, 2004. 7. sz.

29 Tellér Gyula: *Berendezkedés után kiegyezés?* *Heti Válasz*, 2005. december 22.

30 Tellér Gyula: Rendszer-e a rendszerváltás rendszere? Nagyvilág, 2009. 11. sz., 984.

31 Uo. 987–992.

32 Tellér Gyula: Középfajú pártdráma. (Esszé az SZDSZ mivoltáról.) Nagyvilág, 2009. 9. sz., 776–797.

33 Uo. 783. Az ún. Kenedi-bizottságot, amelynek magam is tagja voltam, 2007-ben hozta létre a Gyurcsány-kormány. A korábban, Kuncze Gábor belügyminisztersége idején zajlott felmérés, majd a későbbi vizsgálatok dokumentumai is bárki számára hozzáférhetők (http://www.meh.hu/misc/letoltheto/jelentes_1.pdf).

34 Tellér Gyula idézett cikke Nagyvilág, 2009. 9. sz., 797.

35 Kövér László kifejezése volt ez a még liberális, a kultúrharcból magát kivonni szándékozó Fidesz idején a szemben álló szekértáborok jellemzésére. Fidesz Press, 1993. szeptember 10.

II.rész

<https://magyarnarancs.hu/belpol/megalvadt-gondolatok-82385>

Megalvadt gondolatok - Tellér Gyula miniszterelnöki tanácsadó portréja

Vári György 2012/45. (11. 08.)

Több nyelven beszélő virtuóz műfordító, társadalomtudós, SZDSZ-képviselő, majd - immár hosszú évek óta - tanácsadó Orbán Viktor mellett. A "megalvadt struktúrák" felfedezője. Legutóbb a miniszterelnöki tanácsadók juttatásai miatt került elő a neve, pedig korántsem a fizetése (évi több mint 7 milliót kap) a legérdekesebb.

Tellér Gyula 1934-ben született, polgári családban. Édesapját korán elveszítette, az Árpád Gimnáziumban érettségizett, ahol a Párizsban élő szociológus, Karády Viktor iskolatársa volt; ott kezdődött évtizedes, azóta megszakadt barátságuk. Osztályidegen származása miatt Tellért először nem vették fel egyetemre, végül magyartanári főiskolai diplomát szerzett. Pár évig vidéken, majd Pesten tanított, Weöres Sándor

biztatására kezdett műfordítóként dolgozni. Fordított minden műnemben, minden nagy európai nyelvből, elsősorban mégis versfordítóként jegyzik: a modern líra olyan ikonjait szólaltatta meg magyarul, mint Mallarmé, Rilke, Eliot, egyaránt a legmagasabb színvonalon.

A 60-as évek közepén állást kapott a Szövetkezeti Kutatóintézetben. Gyorsan és megérdemelten vált vezetővé annak ellenére, hogy nincs szociológus végzettsége. Spekulatív hajlamai a visszaemlékezések szerint már ekkor elszabadultak, túl gyorsan jutott el a nagy, átfogó elméletek megalkotásáig. "A Szövetkezeti Kutató igazi Isten állatkertje volt, a legkülönbözőbb helyekről verődtek össze a legkülönbözőbb meggyőződésű, történetű emberek, és ez nem zavart senkit. A demokrácia szigete volt ez a Kádár-korban, ahol még a párttitkár is vett szamizdatot a 80-as években szintén itt dolgozó Magyar Bálinttól" - meséli Tellér egykori kollégája. Tellér népszerű volt humora, nyelvi leleményessége és segítőkészsége miatt, különösen sokat foglalkozott a pályakezdő kutatókkal. A 70-es évektől többször volt hosszabb időre Párizsban műfordítói ösztöndíjjal, ahol jó kapcsolatokat épített ki az ottani emigráció fontos figuráival, jórészt az 1956-ban távozott Karády közvetítésével; 1976-ban Kende Péter biztatására álnéven publikált is a párizsi Irodalmi Újságban. A 80-as évek végén számos kutatóintézeti kollégájával együtt az SZDSZ-hez csatlakozott.

1990-ben a párt parlamenti képviselője lett, a gazdasági bizottság tagjaként elsősorban foglalkoztatási kérdéseket vizsgált. Sürgette a teljesítményellenes újraelosztási rendszer, a szocializmusban mesterségesen fenntartott, veszteséges ipari ágazatok vállalatainak minél gyorsabb felszámolását, mivel ezek finanszírozása - a teljes foglalkoztatás illúziójának fenntartása érdekében - eladósította az országot.

Rendies, kádári, polgári

Ehhez meglátása szerint le kellett győzni a kliensrendszer haszonélvezőit, akiknek politikai érdekképviselete az MSZP és a velük összefonódott szakszervezeti bürokrácia. **Tellér szerint ők abban voltak érdekeltek, hogy a dolgozók államfüggőségének fenntartásával állandósítsák saját befolyásukat - és nem abban, hogy a szerkezetátalakítás és a minél gyorsabb privatizáció után eredményesen működő gazdaság fejlődése valódi munkahelyeket teremtsen,** a kliensekből öntudatos munkavállalók váljanak. Vagyis a létező szocializmus fenntarthatatlan rendszerét szociális piacgazdasággal kell felváltani, különben a status quo fennmaradásának ígéretével könnyen elcsábíthatja a csalódott munkavállalókat a biztos megélhetés iránti nosztalgiákra játszó utódpárt. **Értelmezésében ez a szakszervezeti érdekcsoport azon "megalvadt struktúrák" egyike, amelyek a mezőgazdasági szövetkezetekben, az erőszakszervezetekben, a helyi politikában szintén jelen vannak, a privatizáció során**

pedig kapcsolati tőkéjüket gazdasági pozíciókra konvertálták. Tellér először 1991 elején, az SZDSZ frakciótanácskozásán ismertette elméletét, amely az éleslátás és a politikai paranoia sajátos keveréke; eszerint a "megalvadt struktúrák" olyan gazdasági háttérerőt és társadalmi beágyazottságot biztosítanak a tovább élő kádárizmusnak, amely a politikai hatalom gyakorlóit megbéníthatja, ha pedig a struktúrákat működésben tartó érdekcsoport megszerezte a politikai hatalmat is, lényegében leválthatatlanná teheti magát. A "megalvadt struktúrák" politikai képviselői nem a közérdek egy szeletét képviselik, hanem szűk és önző csoportérdekeiket, és a hatalom totális kisajátítására törnek, fenyegetik a demokráciát. Végző soron nem politikai ellenfelek tehát, hanem ellenségek, akik mögött ott áll gazdasági-társadalmi háttérbirodalmuk.

Tellér az MDF vezette koalíciót vádolta először azzal, hogy részben az MSZP háttérvilágával kiegyezve, részben saját klientúra építésével akarja felszámolni a politikai váltógazdaságot. Az SZDSZ-t - Tölgyessy Péter híveként - kezdetől arra próbálta rábeszélni, hogy a posztkádári struktúrák mellett forduljon szembe az MDF képviselte rendies és a kádárista "Rész-Magyarországgal" is, megpróbálva megnyerni a Fideszen kívül a kormánypártok liberálisait és az MSZP valódi szociáldemokratáit is a "polgári" Magyarország ügyének. A "három Rész-Magyarország" elméletében Tellér a politikai versenyt mindig hatalmas kiterjedésű társadalmi csoportok egymás legyőzésére, kiszorítására irányuló küzdelmeként fogta fel. Úgy látta, "a közép pártjainak" ahhoz, hogy esélyük legyen a "megalvadt struktúrák" elleni harcban, a lehető legmélyebb és legszélesebb társadalmi beágyazottságra van szükségük, vagyis rivális "struktúrákat" kell létrehozni. Ezért akarta meggyőzni az SZDSZ-t, hogy támaszkodjon minél inkább vidéki szervezeteire és a bennük koncentrálódó helyi középosztályra - nagy elégtétel volt számára, hogy e szervezeti bázis '98-ra végképp elveszett.

Az SZDSZ akkori legközelebbi szövetségesét, a Fideszt is figyelmeztette, hogy efféle ellenstruktúrák és szövetségesek nélkül, "elvált szülők gyermekeként" és "üzenetrögzítő pártként" nem mennek semmire. A Fidesz '94-es választási kudarcát is azzal magyarázta, hogy Orbán Viktor nem ismerte fel a "megalvadt struktúrák" erejét, ezért "nem keres, nem kutat fel magának olyan tartós szövetségeseket, akikre a konfliktusok viselése során támaszkodnia lehet. Talán éppen ez a társadalom feletti lebegés (...) a pártnak a legproblematikusabb vonása." Alig pár hónap múlva már "belülről" győzködhetette minderről Orbánt, ugyanis az 1994-es koalíció megkötése után a Fideszbe távozott. Új pártja akkoriban nézett új szövetségesek után, és a Tellér kifogásolta "lebegést" befejezve nekiállt, hogy kiépítse saját "struktúráit", társadalmi és gazdasági háttérbirodalmát. A telléri "megalvadt struktúrák" elmélete és a

meghaladásukból következő feladat nagyon is passzolt Orbán szándékaihoz, Tellér pedig pedig végre az lehetett, ami **az SZDSZ-ben, ahol lekezelték**, soha: a pártjában komolyan vett pártideológus.

1994-ben, képviselői mandátuma elvesztésével egy időben nyugdíjba vonult. Forrásaink szerint közös barátaik próbálták elérni egykori kollégájánál, Magyar Bálintnál, hogy segítsen valahogy az SZDSZ-t akkor már ott hagyó, rossz jövedelmi viszonyok közé került Telléren, **de erőfeszítéseik nem jártak eredménnyel**.

Szivattyúk és középrétegek

Tellér struktúraelmélete a következő egy-két év során az új helyzet indokolta döntő változásokon ment át: minden az ellenkezőjére változott benne, csak a régi ellenség, az MSZP maradt meg. Az új verzióban a gazdaság teljesítményét blokkoló újraelosztás helyett éppen az újraelosztás drasztikus csökkentése, a közszolgáltatások leépítése vált a késő kádári elit hosszú távú uralommegőrzésének eszközévé, továbbá az általa nemrég még lassúnak talált privatizáció, illetve a külföldi tőke beengedése, a liberalizálás. Tellér fazonigazított felfogásában ugyanis a polgárságnak a kommunista hatalomátvétel utáni földre dőngölése és az erre "válaszul" érkező '56-os forradalom után a kádárizmus kénytelen volt kiegyezni a polgári magántulajdon és a vállalkozási szabadság csökött formáival (gmk, háztáji gazdaság stb.), és az ekkor létrejött kvázi-középosztály a piacgazdasági átmenet bázisa lehetett volna. Ezt a lehetőséget számolta fel szerinte a bokrosi megszorító politika azzal, hogy csökkentette az életszínvonalat, zsugorította a belső piacot, és "kiürítette a társadalmi közepet", kettészakította a társadalmat egy vékony, vagyonos elitre és a maradék óriási, szervezetlen tömegre, amely "szőröstül-bőröstül az ország".

Tellér, aki 1994 előtt azért ellenezte körömszakadtáig az MSZP-SZDSZ-koalíciót, mert attól tartott, hogy a szocialisták megakadályoznák a liberális ihletésű strukturális reformok végigvitelét, 1994 után már azért látja igazolódni balsejtelmeit, mert mégis végrehajtják a kiadáscsökkentést. Tellér előbbiről, utóbbiról is gond nélkül bebizonyította, hogy mindegyik a "megalvadt struktúrák" továbbélését szolgálja. A régi szakszervezeti hálózat hatalmának megtörését '94 előtt azért tartotta fontosnak, hogy ne akadályozhassa a szerkezeti átalakításokat - '94 után már azt vetette a szakszervezetek szemére, hogy elitjük elárulta a tagságot, és beült a bokrosi programot megszavazó MSZP-frakcióba. Nem csoda, ha távozásra után egy-két évvel Tellér már arra jutott, hogy **egykori pártja a külföldi tőke belső helytartóiból áll**. Ez a folyamat, ébredt rá utólag, nem is '94-ben kezdődött, hiszen **már a Kádár-korszak gazdasági reformjainak is ez volt a céljuk, az SZDSZ és a reformkommunisták pedig**

lényegében egy akolból valók. Vagyis nemcsak az MSZP, hanem az SZDSZ is utódpárt, nem rendszerváltók, hanem puccsisták, akik csak az előregedett, vonalas politikai káderek leváltását akarták elérni, hogy a helyükre ülhessenek. 1956 is reformkommunista puccsnak indult, **Nagy Imre és köre csupán jobb börtönőrök voltak,** akiknek semmi közük nem volt a magyarok szabadságküzdelméhez - ezen a ponton Tellér rákezd a rendszerváltás egyik nagy slágerére **a bolsevik apák liberális fiairól.** Az államosítás idején a később nagyimristává lett rákosista apák mint az állam teljhatalmú vezetői ellopták a szétvert magyar polgárság tulajdonát, a fiúk pedig a gazdasági elit képviselőiként 1989 után a privatizációval a reménybeli magyar polgárság tulajdonát lopták el. E történelmi összeesküvés-elmélet alighanem Tellér sértettségének eredetére is fényt vet: az ő, családja és osztálya megaláztatásaira a magyarországi sztálinizmus idején, amelyeket neki ráadásul különlegesen érzékeny kamaszfiúként kellett elszenvednie. Az apák és fiúk "elmélete" módot adott rá, hogy ezt a sérelmet összekapcsolja azzal a sértettséggel, amelyet az SZDSZ-es "kemény mag" **lenéző viselkedése** okozott neki. A "megalvadt struktúrákról" szóló gondolat így vált szociológiailag megtámogatott politikai helyzetelemzésből és stratégiai javaslatból rosszindulatú politikai paranoiává. Hogy végérvényesen alávetesse a társadalmat, az MSZP-SZDSZ-elit Tellér szerint kimondottan törekedett arra, hogy terjessze az erkölcstelenséget: a toleranciáról és a Tellér által végtelen undorral emlegetett "nyitott társadalomról" szóló elképzelések szerinte pontosan ezt szolgálták. A liberálisok szerinte azért mentetik az abortuszt és engedélyezik a "szekták" tevékenységét, hogy csökkentsék a hagyományos egyházak társadalmi beágyazottságát, ezért harcolnak a drogozás szabadságáért; ezért teszik értéksemlegessé az iskolákat, ezért számúzik belőlük az erkölcsi és a hazafias nevelést egyaránt Magyar Bálint minisztersége alatt. Erre tartják fenn az őket szolgáló, nagy túlsúlyban lévő sajtó "megalvadt struktúráit". (1996 és 1998 között Tellér az MTV Közalapítvány kuratóriumának fideszes delegáltjaként foglalkozott médiapolitikával.) A nemzeti identitás felszámolására törve meghamisítják az "igazi" nemzeti történelmet, ezért keltenek bűntudatot a magyarokban arra utalva, hogy szembe kellene néznünk **600 ezer zsidó** származású magyar állampolgár elpusztításában játszott szerepünkkel.

A közös nevező

Az 1998-as Fidesz-program megírásában Tellér is közreműködött, és elképzelései nyomot is hagytak rajta. Mindenekelőtt a "polgári" jelző megtalálásában játszott komoly szerepet (ami egyébként 1994 előtt Kuncze Gábor kampányának volt az egyik kulcsszava). Az ő tarsolyában is ott lapultak a középosztály-párti, a kis- és középvállalkozások támogatásáról szóló elképzelések, a megszorítás helyett

növekedést preferáló gazdaságpolitika, továbbá a "bűntudat" nélküli nemzeti öntudat erősítése, a "merjünk nagyok lenni" krédója is. Mindenekelőtt pedig - természetesen - a "megalvadt struktúrák" lebontása; a "több mint kormányváltás" szlogenje számára ezt jelentette, és valószínűleg a telefonkönyvek lecsereléséről szóló híres orbáni mondat is innen érthető, ahogyan az egész pályás letámadás stratégiája is. Tellér ötlete elementáris hatást gyakorolt a honi létező jobboldal és vezetői politikai képzeletvilágára.

Tellért az 1998-as Fidesz-kisgazda-győzelem után a Miniszterelnöki Hivatal politikai elemző főosztályának vezetőjévé nevezték ki. Itteni ténykedésének eredménye a Magyar Nemzetben publikált tízrészes, a Horn-kormány időszakát tárgyaló sorozat, amelyben összefoglaló igénytel fejt ki fentebbi téziseit. Szoros munkakapcsolatban állt az ugyancsak a miniszterelnöki hivatalban dolgozó Bogár Lászlóval, szellemi kapcsolatuk később sem lazult.

A 2002-es vereség után Tellér érdeklődése a külpolitika felé fordult: az iraki háború okán az Egyesült Államok imperializmusát bírálta, nem hagyva homályban, hogy Amerikát lényegében Izrael mozgatja. Martonyi Jánost is megszidta kissé, amiért túlzottan kiszolgáltatta a jobboldali külpolitikát az amerikai érdekeknek. Az Európai Unióban mint az USA hatalmi törekvéseinek lehetséges ellensúlyában viszont még ekkor is bízott - később aztán Európában is csalódnia kellett.

A 2006 és 2010 közti ciklusban ismét parlamenti képviselő, a kulturális és sajtóbizottság tagja. Nem tűnt ki aktivitásával - egyetlen napot, 2008. december 19-ét kivéve, amikor egyszerre tíz írásbeli kérdést intézett Hiller István oktatási és kulturális miniszterhez. Ezekben vagy nyilvános, mindenki által könnyen hozzáférhető információkat kért, vagy olyan adatokat igényelt, amiket nem a minisztérium kezel, továbbá egy nem létező országgyűlési határozat végrehajtásának mikéntjét firtatta. Álkérdései annak a pitiáner szívatásnak a részei voltak, amelynek során karácsony előtt, hogy a két ünnep közötti napokra munkát csináljanak a minisztériumi apparátusnak, több ezer, jórészt hasonló kérdést nyújtott be a tárcákhoz a Fidesz- és a KDNP-frakció. Tellér ezenkívül összesen két kérdést tett még fel a ciklus alatt Hillernek. Tanait viszont továbbfejlesztette az SZDSZ történetét - mintegy megelőlegezett nekrológgként - elmesélő 2009-es esszében. Ebből végre világosan kiderült, mi köti össze a liberálisokat a bolsikkal: azt, hogy Kádárnak mennie kell, kimondta ugyan a demokratikus ellenzék, de azt "sehol sem olvashatjuk, hogy a felső pártvezetésben szinte egyedül maradt zsidó Aczélnak mennie kell" - rántja le a leplet Tellér. Az SZDSZ-esek "kiképzéséről" meditálva az jutott eszébe, hogy azt többek közt "Robert Maxwellnek, (Prágában született *Ján Ludvík Hyman Binyamin Hoch*

néven,) a magát a Magyar Hírlapba bevásárló ukrán-angol-zsidó sajtómágnásnak a segítségével" tehette lehetővé, "aki - a szakirodalom szerint - egyszerre volt az angol, az amerikai és az izraeli titkosszolgálat embere. Üzent nekik? Találkoztak vele? A nemzetközi drogüzletben állítólag fantáziát látó Soros Györggyel biztosan igen." Ez az írás már semmivel sem több kódolatlan, habzó szájú, primitív zsidózásnál, éppen ezért indokolt és ésszerű döntés volt a kuruc.info szerkesztőitől, hogy másodközlésben ők is megjelentették Orbán Viktor egykori és azóta ismét felkért miniszterelnöki tanácsadójának a cikkét.

A birodalom és a falanx

Tellérral 2010 szeptemberében kötött tanácsadói szerződést a Miniszterelnökség, amelyet tavaly és idén májusban meghosszabbított egy évvel. Feladata "a kormánypolitika társadalomelméleti háttérének tanulmányozása, politikai elemzések készítése" volt, és az Orbánnal folytatandó rendszeres konzultáció, vagyis lényegében ugyanaz, mint osztályvezető korában. 2010 novemberében már - a Miniszterelnökségtől kikért teljesítési beszámolóik tanúsága szerint - egyebek közt "a médiarendszer változását" és "az alkotmányozás előkészületeit" kísérte figyelemmel. A jelenlegi mediaszabályozás és a médiatestületek személyi összetétele akár arra is utalhat, hogy mindezt a "megalvadt médiastruktúrák" elleni küzdelem ihlette, ahogyan az alaptörvény némely passzusát is. Tellér különben maga is "a jelen médiaháborújának" nevezi egyik beszámolójában a törvénnyel kapcsolatos vitákat. Tavaly januártól a "közoktatás kérdéseivel" is foglalkozott, és gondolatait nem lehetett nem felismerni a végül megszülető szabályozáson. A nevelés, vagyis a központilag, kötelezően előírt, megvitathatatlan "értékrend" indoktrinációjának rehabilitálása, a központi tartalomszabályozás, a humaniorák tanítása mint a problémátlan ("bűntudat nélküli") nemzeti identitás elsajátításának terepe mind rá vallanak - beszámolóik szerint még a kerettantervekkel kapcsolatos munkálatokban is részt vett. Februártól a kultúrán is rajta tartja a szemét, vagyis - a sajtóval és az oktatással együtt - a "megalvadt struktúrák" képviselői által szétverni kívánt nemzeti identitás minden gócpontján. A nagy rendvédelmi szakszervezeti tüntetések idején Tellér visszatért a foglalkoztatáspolitikához, tanulmányozni kezdte a szakszervezeti fenyegetést, és szeptemberi beszámolójában arra jutott, hogy egyes ellenzéki pártokból és szakszervezeti mozgalmakból (nyilván az épp akkoriban alakult Szolidaritásra gondolt) "falanx" jött létre a kormánnyal szemben. Tellér az új munka törvénykönyvének előkészületeire is figyelt, amelynek hivatása - utalásaiból kivehetően - szerinte az, hogy végleg lebontsa a folyvást falanxba szerveződő, megalvadt szakszervezeti struktúrákat.

2011 januárjában, tehát Magyarország EU-elnökségének elején és a médiatörvény körüli nemzetközi botrány kitörését követően "előkészületeket tesz az EU politikai, gazdasági és társadalmi konfliktusainak áttekintésére", e tárgyú stúdiumait februárban is folytatja. A téma az idei teljesítési beszámolókból került elő újra, Tellér januártól "figyelemmel kíséri a politikai összefolyamatot, különös tekintettel (...) az EU intézményeinek a magyar jogalkotás egyes pontjaival kapcsolatos követeléseire, illetve a küszöbön álló IMF-tárgyalásokra, ezek lehetséges kapcsolódására és mögöttes politikai összefüggéseire. **Mindebben a de facto létező Euroatlanti Birodalom lényegére és működésére.**" A kutatások főleg a birodalom "ideológiai természetét és ennek történeti előzményeit" tárgyalják, és nagy erővel folytak legalább augusztus végéig (a legutóbbi időkről nem állnak rendelkezésünkre beszámolók). Ebben a nyolc hónapban Tellérnek szinte minden idejét lefoglalta a birodalom, csak a nyári hónapokban tudott mellette némi időt szakítani a falanx futólagos tanulmányozására is. A papírokból úgy tűnik, hogy a birodalom a főtanácsadó szerint a sajtószabadság és más alapjogok törvényi garanciáinak kikényszerítésével próbálja hazánkat gyarmatává tenni - egyébként részben e kérdéskör kutatásáért kap fizetést Orbán Viktor megbízásából. A beszámolókból kiderül még, hogy Tellér gyakran elkíséri Orbánt külföldi útjaira is, vele tartott az Európai Néppárt marseille-i kongresszusára, "Libanonba, Franciaországba és Belgiumba", Bakuba, illetve a chicagói NATO-csúcson is együtt vettek részt.

Tellér a rendszerváltás utáni évtizedek politikáját **2009-ben totális háborúnak, élet-halál harcnak minősítette, és ez ma is zajlik. Belül a régi rend mindig regenerálódó falanxa, kívül a birodalom leselkedik** a fülkeforradalmi vívmányokra. Tellér egyedül a Fideszt nem vádolta meg azzal a rendszerváltás utáni magyar politika szereplői közül, hogy a politikai váltógazdaság megszüntetésére törne - Orbánék mindig csak védekeztek, és Tellér bőven kivette a részét e harcból. A beszámolók tanúsítják, hogy Tellér Gyula nem vádolható munka nélküli jövedelemszerzéssel, nagyon is megdolgozik a pénzéért. Ha hihetünk beszámolóinak, szinte nem is volt olyan, a politikai és a szociális jogokat korlátozó törvénye e ciklusnak (az alkotmánytól és a médiaszabályozástól a munka törvénykönyvéig és az oktatási törvényekig bezárólag), amelyhez ne lett volna köze.